

Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Enni Kilpeläinen

Opinnäytetyö, AMK
Toukokuu 2025
Sosionomin tutkinto-ohjelma

Kilpeläinen, Enni

Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelutyössä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. **Toukokuu 2025**, 46 sivua.

Terveys- ja hyvinvointialat. Sosionomin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli jäsentää tietoa taidelähtöisten menetelmien hyvinvointivaikutuksista lastensuojelutyössä. Tavoitteena oli selvittää aiemman tutkimustiedon pohjalta, millä tavalla taidelähtöisten menetelmien käyttö lisää lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten hyvinvointia. Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmin.

Teoreettisessa viitekehyksessä tarkasteltiin hyvinvoinnin osatekijöitä, taiteen ja hyvinvoinnin yhteyttä, suomalaisen lastensuojelun rakennetta sekä taidelähtöisten menetelmien käyttöä lastensuojelutyössä. Opinnäytetyön katsausosiossa tutkimuskysymykseen haettiin vastausta kahdeksan kansainvälisen, vertaisarvioidun tutkimusartikkelin avulla.

Opinnäytetyön tulokset osoittivat taidelähtöisten menetelmien käytön lisäävän lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten hyvinvointia. Merkittäviä hyvinvointia tukevia elementtejä olivat kohonnut itseluottamus sekä kyky käsitellä tunteita ja omia haastavia elämäkokemuksia. Tulosten perusteella taidelähtöisten menetelmien käyttö tuki lasten ja nuorten kommunikointia sekä edesauttoi vuorovaikutusta ikätovereiden ja aikuisten kanssa. Tulokset vahvistivat aiempaa tutkimustietoa taidelähtöisten menetelmien hyvinvointivaikutuksista.

Avainsanat (asiasanat)

Lastensuojelu, taidelähtöiset menetelmät, luovat menetelmät, hyvinvointi

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Kilpeläinen, Enni

Arts-based methods in child welfare work. A descriptive literature review

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, May 2025, 46 pages

Health and welfare. Bachelor's Degree Programme in Social Services. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The purpose of the thesis was to structure information on the well-being effects of art-based methods in child welfare work. The aim was to investigate, based on previous research, how the use of art-based methods increases the well-being of children and young people in the scope of child welfare. The thesis was carried out using descriptive literature review methods.

The theoretical framework examined the components of well-being, the connection between art and well-being, the structure of Finnish child welfare and the use of art-based methods in child welfare work. In the review section of the thesis, an answer to the research question was sought using eight international, peer-reviewed research articles.

The results of the thesis showed that the use of art-based methods increases the well-being of children and young people in the scope of child welfare. Significant elements supporting well-being were increased self-confidence and the ability to process emotions and one's own challenging life experiences. Based on the results, the use of art-based methods supported children and young people's communication and facilitated interaction with peers and adults. The results confirmed previous research on the well-being effects of art-based methods.

Keywords/tags (subjects)

Child welfare, art-based methods, creative methods, well-being

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Taide ja hyvinvointi.....	8
2.1	Hyvinvointi.....	8
2.2	Taiteen ja hyvinvoinnin yhteys.....	10
2.3	Psykososiaalinen ja terapeuttinen työ sosiaalialalla.....	11
3	Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelutyössä.....	13
3.1	Suomalainen lastensuojelu	13
3.2	Taidelähtöiset menetelmät ja taiteen soveltava käyttö	15
3.3	Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa	18
4	Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimustehtävät	20
5	Toteutus	20
5.1	Menetelmät.....	20
5.2	Aineistonkeruu	21
5.3	Tutkimusaineisto	23
5.4	Aineiston analyysi.....	26
6	Tulokset.....	29
6.1	Eheytynyt suhde itseen	29
6.1.1	Identiteetti ja oma tarina.....	29
6.1.2	Itseluottamus.....	30
6.1.3	Tunteiden käsittely	32
6.2	Parantunut suhde toisiin	32
6.2.1	Ryhmäytyminen ja ryhmässä toimiminen	33
6.2.2	Kommunikaatio.....	34
6.3	Taiteesta turvaa ja työkaluja	34
6.3.1	Tauko arjesta	35
6.3.2	Kohentunut mieliala	35
6.3.3	Löydetyt kyvyt ja tulevaisuuden näkymät	36
6.3.4	Työkaluja ongelmanratkaisuun.....	37
7	Pohdinta.....	38
7.1	Tulosten tarkastelua ja keskeiset johtopäätökset	38
7.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	40
7.3	Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet.....	41

8	Lähteet.....	43
----------	---------------------	-----------

Kuviot

	Kuvio 1. Eksistentiaalinen terveys.....	9
--	---	---

Taulukot

	Taulukko 1. Hakutermit	22
	Taulukko 2. Sisäänto- ja poissulkukriteerit.....	23
	Taulukko 3. Valittu aineisto.....	25
	Taulukko 4. Esimerkki aineiston analyysistä.....	27

1 Johdanto

Suomalainen lastensuojelu on laaja-alainen kokonaisuus, jonka palveluilla pyritään auttamaan monia lapsia, nuoria ja perheitä. Lastensuojelun toiminnan laajuudesta kertoo se, että vuoden 2024 aikana tehtiin 230 000 lastensuojeluilmoitusta. Määrä on 7 prosenttia korkeampi kuin edeltävänä vuonna 2023 ja vuoteen 2014 verrattuna tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut (Forsell & Inget-Leinonen 2025, 24.) Lastensuojelun asiakasmäärät ovat Suomessa kasvaneet 1990-luvulta lähtien (Raunio 2011, 286), joskin tuoreimman Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen tilastoraportin mukaan yhä harvempi lastensuojeluilmoitus johtaa lastensuojelun varsinaiseen asiakkuuteen (Forsell & Inget-Leinonen 2025, 1).

Tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrän sekä lastensuojelun asiakasmäärien perusteella voidaan päätellä, että lasten ja nuorten ongelmat ovat sekä lisääntyneet että muuttuneet vaikeammiksi (Raunio 2011, 288). Suomalaisten kokema onnellisuus ja elämäntyytyväisyys ovat laskeneet vuodesta 2020 kaikissa ikäryhmissä, mutta kaikista voimakkaimmin onnellisuus ja tyytyväisyys ovat laskeneet nuorten keskuudessa (Nieminen & Laaninen 2024, 26). Lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten elämää varjostavat lisäksi heidän ikätovereitaan useammin erilaiset haasteet ja vaikeudet, jotka usein kasautuvat. Vaikeuksia kokevien lasten ja nuorten on ikätasonsa puolesta aikuisia vaikeampi selvittää haasteita ilman aiempia elämäkokemuksia haasteiden ratkaisemisesta. Erityisen hankalien elämäkokemusten käsittelemättä jättäminen voi johtaa jopa lapsen kehityksen häiriytymiseen (Barkman 2013, 2). Etenkin kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten voidaan nähdä olevan erityisen haavoittuvassa asemassa, sillä tutkimusten mukaan he ovat alttiita vaikeille elämäntilanteille myös aikuisiällä (Kääriälä & Ristikari 2020, 1). Esimerkiksi moninaisten haasteiden takia lastensuojelun koulukotilaitoksiin sijoitetuksi joutuneista nuorista puolet oli syyllistynyt rikokseen viiden vuoden sisällä sijoituksen päättymisen jälkeen (Känkänen 2013, 65).

Toisaalta korjaavat kokemukset ja Peter Blosin (1962) käsite *nuoruuden toisesta mahdollisuudesta*, jonka mukaan lapsuuden traumaattisia kokemuksia voidaan korjata nuoruudessa, voivat muuttaa huonoennusteisen elämänkulun (Känkänen 2013, 65). Samaan aikaan lastensuojelun piirissä olevien lasten määrän kasvaminen ja valtion säästötoimenpiteet sosiaalialan palveluita kohtaan kasvattavat tarvetta uudelle, korjaavalle työskentelylle. Taidelähtöisten menetelmien hyödyntäminen lasten ja nuorten parissa voi avata ovia uudelle vaikeiden asioiden käsittelemiselle

sekä oman elämäntarinan tarkastelulle. Taiteen avulla on mahdollista korjata rikki mennyttä identiteettiä ja muodostaa uudenlaista käsitystä itsestä vaikeuksista selviytyvänä ja tulevaisuuteen valoisammin katsovana yksilönä.

Tutkija Päivi Känkäsen kehittämä *taiteen metaforinen suoja* -käsite, jolla hän tarkoittaa taiteen meforien ja symbolien tuomaa turvaa henkilökohtaisia, vaikeitakin asioita käsiteltäessä on innoittanut tämän kuvailevan kirjallisuuskatsauksen muodossa toteutetun opinnäytetyön aihevalintaa, samoin kuin Känkäsen mittava työ taidelähtöisten menetelmien tutkimuksen parissa.

Tällä hetkellä suomalaisessa lastensuojelussa tunnustetaan taidelähtöiset menetelmät ja erityisesti oman elämäntarinan kerronnallistamisen hyödyt (Barkman 2009, 1), mutta taidelähtöisten menetelmien käyttö rajoittuu turhan usein erilaisiin lyhytaikaisiin hankkeisiin ja ovat vailla vakinaista asemaa lastensuojelun arjen työssä (Känkänen 2013, 114). Taiteen ja hyvinvoinnin yhteydestä on vahvaa näyttöä (Houni, Turpeinen, Vuolasto 2020, 39), mutta lastensuojelutyössä osaltaan kiire ja resurssien niukkuus vaikeuttavat taiteellisen toiminnan yhdistämistä työhön nykyisellään (Känkänen 2013, 113). Toisaalta myös työntekijän oma näkemys omista riittämättömistä kyvyistä taiteelliseen toimintaan tai vastaavasti taiteen avulla asiakkaassa heräävien suurien tunnekokemusten pelko voivat jarruttaa taidelähtöisten menetelmien käyttöä (Känkänen 2006, 146).

Tämän kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla haettiin vastausta siihen, millä eri tavoin taidelähtöisten menetelmien käyttö lisää lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten hyvinvointia. Kirjallisuuskatsauksen teoreettisessa viitekehyksessä avattiin hyvinvoinnin käsitettä sekä taiteellisten menetelmien ja hyvinvoinnin yhteyttä. Niinikään tarkasteltiin suomalaisen lastensuojelun rakennetta sekä sitä, millä tavalla taidelähtöisten menetelmiä voidaan hyödyntää työskentelyssä. Teoreettisessä viitekehyksessä tarkasteltiin myös lastensuojelun työntekijän psykososiaalista ja terapeutista työtettä lähtökohtana työhön. Opinnäytetyön teoreettisen viitekehysten rakentamisessa hyödynnettiin laajasti Jyväskylän ammattikorkakoulun kirjastoista saatavilla olleita oppikirjoja sekä erilaisia teoksia, tieteellisiä artikkeleita sekä tutkimuksia.

2 Taide ja hyvinvointi

Tässä osiossa tarkastellaan hyvinvoinnin käsitettä sekä tutkimustietoa taiteellisen toiminnan ja hyvinvoinnin välisestä yhteydestä. Lisäksi kootaan tietoa lastensuojelun työntekijän työtä ohjaavista psykososiaalisesta ja terapeuttisesta työtavasta.

2.1 Hyvinvointi

Hyvinvoinnin käsitettä voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL) määrittelee hyvinvoinnin jakautuvan kolmeen eri osa-alueeseen, jotka ovat: materiaallinen hyvinvointi, terveys sekä elämänlaatu eli koettu hyvinvointi. Hyvinvointia sosiaalityön ja lastensuojelun kontekstissa tarkastellessa voidaan tutkia myös *kestävän hyvinvoinnin* -käsitettä. THL esittelee kestävän hyvinvoinnin perustuvan kestävyden kolmeen ulottuvuuteen, jotka ovat sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen. Kestävällä hyvinvoinnilla turvataan hyvinvointi paitsi nykyisessä ajassa myös tulevaisuudessa. Kestävän hyvinvoinnin kautta hyvinvointia tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, jolloin hyvinvoinnin osa-alueiksi huomioidaan terveys, yhteiskunnallinen vakaus ja elinolot, ekologinen kestävyys sekä taloudellinen oikeudenmukaisuus. (Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen 2025.)

Samankaltaisesti Erik Allardtin määritelmän mukaan hyvinvoinnin käsitteeseen voidaan katsoa kuuluvaksi *elintason(having)*, *yhteisyyssuhteiden(losing)* sekä *itsensä toteuttamisen(being)* -tasot (Malte-Colliard & Lampo 2013, 8). Elintason Allardt lukee kuuluvaksi esimerkiksi koulutuksen, terveyden ja työllisyyden ja yhteisyyssuhteiden tasoon puolestaan esimerkiksi toveruuden sekä erilaisiin sosiaalisiin verkostoihin kuulumisen. Itsensä toteuttamisen tasoon Allardtin mukaan kuuluvat mahdollisuudet vapaa-ajan harrastuksiin ja toimintaan sekä kokemus arvokkuudesta ja korvaamattomuudesta. (Malte-Colliard & Lampo 2013, 8.)

Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja -teos (2020) esittelee maailman terveysjärjestö WHO:n kyselytutkimuksin koottua aineistoa eksistentiaalisen terveyden käsitteestä, jonka voidaan katsoa hyvin soveltuvan taiteen hyvinvointivaikutusten tarkasteluun (Houni, Vuolasto & Turpeinen 2020, 44-45). Eksistentiaalisen terveyden käsite on saanut viime vuosina huomiota osakseen ja se käsittelee ihmisen terveyden koostuvan hänelle olemassaolon näkökulmasta merkityksellisiin asioihin.

Cecilia Melderin mukaan WHO:n tutkimustulosten mallista (ks. Kuvio 1) käsittää eksistentiaalisen terveyden kahdeksan eri dimensiota, jotka ovat: kokonaisuus ja kuuluminen, henkinen joustavuus, sisäinen rauha, toivo ja optimismi, usko, henkinen yhteys, elämän mielekkyys ja tarkoitus sekä ihmetykset ja hämmästyksen kokemukset (Houni ym. 2020, 45).

Kuvio 1 Eksistentiaalinen terveys (Houni ym. 2020, 45)

2.2 Taiteen ja hyvinvoinnin yhteys

Liisa Laitinen kertoo tutkimuksessaan *Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua* (2017) taiteellisen toiminnan vaikuttavan ihmisen hyvinvointiin lukuisin eri tavoin (Laitinen 2017, 30). Taiteellinen toiminta lisää onnellisuuden ja mielihyvän kokemusta, minkä lisäksi taiteellinen toiminta voi vähentää ahdistuksen kokemusta ja masennusta. Samaan aikaan taiteellinen toiminta voi lisätä ihmisen kykyä sekä hahmottaa että hyväksyä itsensä sekä lisätä itsetuntoa ja itseluottamusta. Laitinen kertoo myös, että taiteellisen toiminnan on todistettu parantavan yksilön elämännäköisyyden kykyä sekä kykyä tehdä päätöksiä, minkä lisäksi taiteelliseen toimintaan osallistuminen lisää kyvykkyyden ja pärjäämisen kokemusta. Taiteellisen toiminnan on havaittu auttavan yksilöä oman identiteetin muodostumisessa sekä henkilökohtaisen kasvun tukemisessa. (Laitinen 2017, 30.)

Sosiaalisessa ja osallistavassa muodossa taiteellinen toiminta voi edesauttaa vuorovaikutustaitojen paranemista sekä tarjota osallistujille mahdollisuuden toimia yhdessä muiden parissa ja olla osa ryhmää. Taiteellisen toiminnan avulla yksilö voi kokea tulevansa nähdyksi ja kuulluksi, ja taide väliinään voi auttaa kommunikoimaan aiheista, joita voi olla vaikea sanoittaa (Laitinen 2017, 30.)

Taiteellinen ja luova toiminta vahvistaa yksilön aineettomia resursseja. Aineettomia resursseja voidaan nähdä olevan esimerkiksi luottamuksen kokemus sekä kyky ilmaista itseään ja omia ajatuksiaan. Samanaikaisesti taiteellinen toiminta vastaa yksilön erilaisiin tarpeisiin, esimerkiksi tuoden lohtua, virkistystä tai mielihyvän tuntemusta. (Huhtinen-Hilden & Karjalainen 2019, 14.)

Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja -teoksessa (2020) avataan maailman terveysjärjestö WHO:n vuonna 2019 julkaistua tutkimusta taiteen moninaisista vaikutuksista terveyteen ja hyvinvointiin (Houni ym. 2020, 40). Maailman terveysjärjestön tutkimuksessa todettiin taiteen parantavan hyvinvointia sekä itse tehtynä, että koettuna. Tärkeitä osatekijöitä, jotka vaikuttivat terveyteen ja hyvinvointiin edistävästi olivat taiteen kyky aktivoida aisteja sekä mielikuvituksen käyttöä, herättää tunteita ja älyllistä toimintaa sekä lisätä sosiaalista vuorovaikutusta ja fyysistä toimintaa (Houni ym. 2020, 40.)

2.3 Psykososiaalinen ja terapeutin työ sosiaalialalla

Kyösti Raunio esittelee teoksessaan *Olennainen sosiaalityössä* (2011) Jorma Sipilän (1989) tekemää jaottelua sosiaalityön toimintatavoista (Raunio 2011, 169). Raunio mukaan Sipilä jaottelee sosiaalityön työn luonteen sekä työn toimipisteiden, toimintatapojen ja toimenpiteiden mukaan byrokratiatyöksi, palvelutyöksi ja psykososiaalisesti työksi (Raunio 2011, 170). Siinä missä byrokratia työn normeja määrittelee pitkälti organisaation toimintatavat ja palvelutyötä erilaisten palveluiden äärelle neuvominen ja ohjaaminen, voidaan psykososiaalisen työn katsoa painottuvan työntekijän ja yksilön väliseen vuorovaikutukseen. Raunio mukaan psykososiaalinen työ painottaa myös asiakkaan vuorovaikutussuhteita häntä ympäröiviin ihmisiin ja tahoihin. (Raunio 2011, 178.) Raunio kertoo Sipilän määrittelevän psykososiaalisen työn tapahtuvaksi sosiaalityössä silloin kun kohdataan vaativia ongelmia, esimerkiksi kriisejä ja vaikeita ihmissuhteita, ja lastensuojelun olevan psykososiaalisen työn tyypillistä työskentelyaluetta. (Raunio 2011, 178-179.)

Psykososiaalisessa työskentelytavassa keskeistä on lisätä asiakkaan omaa ymmärrystä elämäntilanteestaan sekä ongelmien ratkaisusta. Samaan aikaan on tärkeää, että työntekijä ymmärtää asiakasta ja tämän ajatusmaailmaa (Raunio 2011, 180). Toimiva kommunikaatio on tärkeää työn tavoitteellisuuden toteutumiseksi. Raunio käyttää termiä *asiakasta ymmärtämään pyrkivä työote*. (Raunio 2011, 180.) Asiakkaan ymmärtämisen mahdollistaa toimiva kommunikaatio työntekijän ja asiakkaan välillä, yhteinen kieli sekä kohtaaminen (Raunio 2011, 181).

Marko Lamberg kertoo artikkelissaan *Kohtaava dialogisuus ja osallistava lastensuojelutyö* (2018) lastensuojelutyön terapeutin työtteen pyrkivän vastavuoroiseen ja empaattiseen vuorovaikutukseen asiakkaan kanssa (Lamberg 2018, 89). Lamberg kuvaa muutoksen asiakkaassa ja tämän elämäntilanteessa tapahtuvan asiakkaan sisäisten kokemusten ja oivallusten kautta sen sijaan, että muutos astuisi voimaan ulkoapäin työntekijän sanelemana. Lambergin mukaan terapeutin työssä työntekijän on hyvä kohdata asiakas *ei-tietämisen -tilassa*, jossa asiakkaan on itse mahdollista kertoa rakentavassa vuorovaikutuksessa ja kohtaamisessa työntekijälle merkityksellisiä asioita sen sijaan, että työntekijä määritteli nämä asiat ennalta. Terapeutin työskentely vaatii työntekijältä oman itsensä, arvojensa ja mielipiteidensä reflektiota. Ollessaan tietoinen omista ennako-oletuksistaan työntekijä kykenee aidosti kohtaamaan asiakkaan ja vastavuoroisen dialogi työntekijän ja asiakkaan välillä mahdollistuu. Lamberg kuvaa dialogissa tapahtuvan paljon

ei-sanallista ja aitoon dialogisuuteen kuuluu Lambergin mukaan nähdä, kohdata ja ymmärtää tulemisen kokemus (Lamberg 2018, 89 & 92.) Vaikka lastensuojeluun työalueena kuuluu paljon ohjausta ja sanallista argumentointia, tapahtuu Lambergin mukaan lastensuojelun vuorovaikutus suurelta osin ei-sanallisissa, intersubjektiiivisissä hetkissä työntekijän ja asiakkaan välillä (Lamberg 2018, 97). Lamberg kuvaa Daniel Strernin luoman käsitteen *tämänhetkisyys* (the present moment) tarkoittavan intersubjektiiivisesti tapahtuvaa kohtaamisen hetkeä, jossa ovat läsnä osallistujien teot, tunteet sekä eri aistialueet (Lamberg 2018, 99).

Kyösti Raunion mukaan sosiaalityön työtapoja laajemmassa kuvassa sosiaalityötä voidaan tarkastella *toiminnallisten perspektiivien* avulla (Raunio 2011, 185). Raunio kuvailee toiminnallisia perspektiivejä ihanteellisiksi kuvauksiksi sosiaalityöstä sekä ohjeistuksiksi siihen, millaisista lähtökohdista sosiaalityötä tulisi toteuttaa sen sijaan, että toiminnalliset perspektiivit kuvaisivat sosiaalityön käytäntöjä. Raunio kertoo toiminnallisista perspektiiveistä Malcom Paynen (1996) tyypittelyn avulla, jota hän on kielellisesti hieman muokannut. Raunion suomennus Paynen tyypittelystä jakaa sosiaalityön toiminnalliset perspektiivit palvelujärjestelmäkeskeiseen, yhteiskuntakriittiseen sekä terapeuttiseen (Raunio 2011, 185-186.) Palvelujärjestelmäkeskeisen perspektiivin toiminnan perusta on palvelujärjestelmä ja siinä pyritään saattamaan yksilö hänelle hyödyllisten palveluiden ääreen. Yhteiskuntakriittisessä perspektiivissä puolestaan toiminta perustuu yhteiskunnan tilan kriittiseen tarkasteluun ja tässä perspektiivissä pyritään muokkaamaan yhteiskunnan palveluita paremmin yksilöitä auttaviksi. Terapeuttisessa perspektiivissä taas toiminnan perustana on vuorovaikutus ja Raunion mukaan terapeuttinen perspektiivi sopii ihanteeltaan sosiaalityön psykososiaaliseen työtapaan. (Raunio 185-191.) Vuorovaikutusta korostavassa terapeuttisessa perspektiivissä painotetaan asiakkaan omia voimavaroja sekä omaa kykyä ja halukkuutta henkilökohtaiseen kasvuun ja ongelmien ratkaisemiseen. Jotta vuorovaikutus työntekijän ja asiakkaan välillä toteutuisi, tulee työntekijän asettua asiakasta kohtaavalle tasolle liiallisen korkean valta-aseman ja asiantuntijuuden korostamisen sijaan. Terapeuttisessa perspektiivissä työntekijän omat henkilökohtaisten elämäkokemusten, persoonallisuuden piirteiden ja intuition hyödyntäminen ovat merkityksellisiä asiakkaan kohtaamisen edesauttamiseksi. (Raunio 2011, 189-190.)

3 Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelutyössä

Tässä osiossa tarkastellaan suomalaisen lastensuojelujärjestelmän rakennetta sekä perehdytään taidelähtöisten menetelmien käyttöön sosiaalialalla yleisesti sekä erityisesti lastensuojelun kontekstissa.

3.1 Suomalainen lastensuojelu

Suomalaisesta lastensuojelusta säädetään vuonna 2008 voimaan tullessa lastensuojelulaissa. Lain tarkoituksena on tarjota lapsille ja nuorille oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä turvalliseen kasvuympäristöön ja suojeluun. (L417/2007, §1.) Laissa säädetään, että huoltajilla on ensisijaisesti vastuu lapsen tai nuoren hyvinvoinnin turvaamisesta. Perheiden ja lasten parissa toimivien viranomaisten on toimittava siten, että he tukevat huoltajia kasvatustehtävässään sekä tarjoavat apua riittävän aikaisessa vaiheessa minkä lisäksi tarvittaessa ohjaavat perheen lastensuojelun asiakkaaksi (L417/2007, §1-§2).

Lastensuojelua toteutettaessa on lain mukaan otettava aina huomioon ensisijaisesti *lapsen etu* (L417/2007, §4). Lapsen etua arviotaessa on tarkasteltava eritoten seikkoja, jotka tarjoavat lapselle seuraavat:

”- tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;

- mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;

- taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;

- turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;

- itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;

- mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; sekä

- kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen” (L417/2007, §4).

Suomessa lastensuojelu jaotellaan *lapsi- ja perhekeskeiseen lastensuojeluun* sekä *ehkäisevään lastensuojeluun*. Näitä kahta jaottelun osa-aluetta erottaa lastensuojelun asiakkuus: lapsi- ja perhekeskeisessä lastensuojelussa lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina kun taas ehkäisevä lastensuojelu tapahtuu ilman lastensuojelun asiakkuutta (Mitä on lastensuojelu? 2023.) Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun osa-alueita ovat avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto. Näiden lastensuojelun toimien järjestämisestä vastaa hyvinvointialue. (Mitä on lastensuojelu? 2023.)

Ehkäisevällä lastensuojelulla tuetaan lapsen oikeutta turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin, minkä lisäksi ehkäisevä lastensuojelu tukee myös vanhemmuutta. (L417/2007, §3) Ehkäisevän lastensuojelun järjestämisestä vastaavat sekä kunnat että hyvinvointialueet. Kunnalle kuuluu esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä ja varhaiskasvatuksessa tarjottava tuki, joka ei kuulu suoraan sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Hyvinvointialue puolestaan vastaa sosiaali- ja terveydenhuoltoon kuuluvasta tuesta, jota tarjotaan esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolassa (Mitä on lastensuojelu? 2023.)

Ehkäisevästä lastensuojelusta siirrytään avohuollon palveluihin silloin kun ehkäisevän lastensuojelun palveluiden katsotaan olevan riittämättömiä lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukemiseksi (Heino 2011, 52). Sirpa Taskinen kertoo teoksessa *Lastensuojelulain soveltaminen* (2010), että suomalaisessa lastensuojelussa käytetään lievimmän riittävän toimenpiteen periaatetta (Taskinen, 2010, 69). Taskisen mukaan tämä tarkoittaa sitä, että lapsen ja perheen tukea tulee järjestää avohuollon toimenpiteenä lapsen kodissaan asuen aina kun tämä on mahdollista lapsen etu huomioiden (Taskinen 2010, 69). Lastensuojelun avohuollon tukea tarjoavien toimien tarkoituksena on edesauttaa lapsen myönteistä kehitystä, minkä lisäksi tukitoimien vastaanottaminen on vapaaehtoista ja näin olleen tukitoimia järjestetään vain vanhempien ja yli 12-vuotiaan lapsen suostumuksella (Taskinen 2010, 69).

Lastensuojelun kiireellisellä sijoituksella tarkoitetaan lyhytaikaista, enintään 30 vuorokautta kestävää lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle (Taskinen 2010, 76). Kiireellinen sijoitus lakkaa ja lapsi

palaa kotiin heti kun sijoittamistarpeen syy on ohitse, minkä lisäksi lapsi pyritään ensisijaisesti sijoittamaan hänelle ennestään tutun läheisen henkilön tai perheen luokse. (Taskinen 2010, 76.)

Huostaanotto on lastensuojelun viimeisijaisena vaihtoehtona toteutettava toimenpide (Taskinen 2010, 85). Huostaanottoa valmistellaan ja se tehdään yhteistyössä perheen vanhempien kanssa aina, mikäli tämä on mahdollista. Huostaanotossa kuten muissakin lastensuojelun toimenpiteissä lapsen etu on ensisijainen, mistä syystä myös huostaanotto voidaan tehdä nopealla aikataululla ja ilman vanhempien suostumusta, jos tämä on välttämätöntä lapsen edun ja suojelun turvaamiseksi. (Taskinen 2010, 84).

Lastensuojelun jälkihuoltoa järjestetään joko pitkäaikaisen sijoituksen tai avohuollon tukitoimenpiteenä järjestetyn sijoituksen päättymisen jälkeen, minkä lisäksi jälkihuoltoa voidaan joissakin tapauksissa järjestää myös sijoittamattomille lastensuojelun asiakkaille. Jälkihuollon ensisijaisena tehtävänä on tukea lastensuojelun asiakkaana olleen nuoren itsenäistymistä tai kotiin paluuta minkä lisäksi nuoren perhettä tuetaan kokonaisuudessaan vahvistamalla tulevaisuuden näkymiä uudessa elämäntilanteessa. (Taskinen 2010, 150-151.)

3.2 Taidelähtöiset menetelmät ja taiteen soveltava käyttö

Käsitteiden käyttö taiteellisen toiminnan soveltamisesta sosiaalialalle on rikasta (Känkänen 2013, 75; Tanskanen 2015, 107; Huhtinen-Hilden & Karjalainen 2019, 15). Taidelähtöisellä menetelmällä tarkoitetaan taiteen keinojen käyttöä jollakin muulla kuin taidealalla ja kun käytön ensisijaisena tarkoituksena on jokin muu kuin taiteellisen tuotoksen valmistaminen (Tanskanen 2015, 107). Taiteen soveltava käyttö on terminä hyvin lähellä taidelähtöistä menetelmää, mutta tässä opinnäytetyössä haluttiin keskittyä tutkimaan *menetelmällisyyden* vaikuttavuutta, joten päädyttiin käyttämään pääasiassa termiä taidelähtöinen menetelmä. Taiteen soveltavan käytön kun voidaan katsoa sisältävän myös erilaisten taide-esitysten tuominen yleisön ulottuville esimerkiksi asumisyksiköihin tai valmiin esityksen laajentaminen yleisöä osallistavaksi (Huhtinen-Hilden & Karjalainen 2019, 15).

Päivi Känkänen kuvaa väitöskirjatutkimuksessaan *Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelutyössä – kohti tilaa ja kokemuksia* (2013) termin taidelähtöinen menetelmä vakiintuneen Suomessa tarkoittamaan toimintaa, jossa yksilön hyvinvointia pyritään lisäämään yhdessä jonkin muun toiminnan

kanssa myös taiteellisilla keinoilla, joiden avulla haetaan uutta näkökulmaa yksilön omiin käsityksiin asioista ja ilmiöistä (Känkänen 2013, 75). Känkänen kuvaa taidelähtöisiä menetelmiä toiminnallisen sosiaalityön työmenetelmiksi, joissa painotetaan osallistujien yhteisöllisyyttä ja kokemuksellisuutta (Känkänen 2013, 34). Känkänen mukaan taidelähtöisillä menetelmillä voi olla hyvinvointia lisääviä vaikutuksia ja ne voidaan kokea terapeuttisiksi ja hoitaviksi, joskin Känkänen painottaa eroa taideterapiaan, jota voi antaa vain koulutuksen saanut terapeutti. Taidelähtöisten menetelmien käytöstä taideterapia eroaa Känkänen mukaan esimerkiksi siinä, että taideterapia on usein selkeän hoidollisesta näkökulmasta suunniteltua, säännöllistä ja pitkäaikaista. (Känkänen 2013, 33.)

Todellisuuden tutkimuskeskuksen (TTK) julkaisussa *Lasten valta* (2014) kirjoittavat määrittelevät soveltavan taiteen taiteelliseksi tapahtumaksi tilanteessa, jossa vaikuttavat samaan aikaan taiteen ulkopuolisen alan, esimerkiksi sosiaalialan, käytänteet ja tavoitteet (Eerola, Mertanen, Santavuori, Laitinen, Väisänen, Santavuori & Luukka 2014, 32). Anna Jussilainen kuvaa artikkelissaan *Yhteisötaide – historiaa, määrittelyä ja käytäntöä* (2019) soveltavan taiteen lähtevän liikkeelle jonkin muun alan kuin taidealan tarpeista käsin ja kurottautuvan niinkään pelkän taidealan ulkopuolelle (Jussilainen 2019). Jussilainen kuvaa soveltavan taiteen, taidelähtöisten menetelmien, osallistavan ja yhteisöllisen taiteen olevan käsitteinä yhtäläisesti käytettynä. Jussilainen kuvaa, että Suomessa termit soveltava taide ja taidelähtöinen menetelmä ovat muotoutuneet jonkinasteisiksi yläkäsitteiksi kun taas esimerkiksi englanninkielessä näin ei ole.

Käsitteiden ollessa moninaisia voidaan puhua myös toiminnallisista ja luovista menetelmistä sekä työtavoista sosiaalialalla. *Ammattina sosionomi* -oppikirjassa (2022) toiminnallisia ja luovia työtapoja kuvaillaan monenmuotoisiksi toiminnallisiksi keinoiksi toimia vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsa 2022, 156). Toiminnallisista työtavoista kerrotaan, että ne toimivat työn ja asiakasprosessien apuna, joskaan eivät ole itsessään työskentelyn tarkoitus. Toiminnallisten ja luovien työtapojen avulla pyritään jotakin *tavoitetta* kohden.

Taidelähtöisten menetelmät voivat olla hyvin monenlaisia ja ammentaa taiteen monista suuntauksista. Taidelähtöisten menetelmien sisältönä voi olla esimerkiksi musiikin, kuvataiteen, kirjoittamisen, tanssin ja liikkeen, draaman, valokuvauksen tai elokuvan menetelmät. (Raatikainen ym. 2022, 156.)

Musiikin käyttö menetelmänä eri tavoin esimerkiksi kuunnellen, soittaen tai laulaen voi lisätä yksilön hyvinvointia ja vaikuttaa mieleen ja tunteisiin monin tavoin (Huhtinen-Hildén 2019, 1). Musiikki vaikuttaa ihmisiin kokonaisvaltaisesti ja musiikin on todettu vaikuttavan esimerkiksi kielellisten taitojen oppimiseen sekä muistin toimintaan. Musiikin avulla on mahdollista kohottaa mielialaa sekä vähentää ahdistusta (Houni ym 2020, 57). Musiikin avulla voidaan luoda yhteyttä muihin ja musiikki edesauttaa vuorovaikutusta ja kommunikaatiota lisäten myös empatiakykyä ja itsesääätelyä (Huhtinen-Hildén 2019, 2-3). Musiikin kuuntelu tai soittaminen on yhteisöllisyyttä lisäävä kokemus, jonka avulla myös yksilön omat voimavarat lisääntyvät ja kyky ratkaista ongelmia kasvaa (Huhtinen-Hildén 2019, 7.) Etenkin nuorilla musiikilla on selkeä vaikutus oman identiteetin hahmottamiseen sekä omien tunteiden säätelyyn. Musiikin avulla annetaan oman elämän tapahtumille ja asioille merkityksiä sekä tarkastellaan itseä. Musiikillinen maku on yksilöllistä ja musiikin avulla on mahdollista kertoa jotakin merkityksellistä itsestä (Huhtinen-Hildén 2019, 14-15.)

Kuvataiteella on voimakas yhteys tunteisiin ja kuvataidetta tehdessään tai katsoessaan ihminen työstää kuvan symboleja ja merkityksiä mielessään osin alitajuisesti. Kuvataiteen avulla onkin mahdollista käsitellä omia tunteita ja muistoja visuaalisella tavalla. (Houni ym. 2020, 48.) Kuvataidetta voidaan käyttää menetelmänä sekä itse tehden että taidetta katsoen. Katseltuna kuvat voivat toimia keskustelun välineenä ryhmässä ja niiden avulla voidaan kertoa itsestä sekä peilata esimerkiksi omia toiveita tai pelkoja (Iivanainen 2019, 2.) Samaan aikaan kuvataidetta voi käyttää ei-sanallisen kommunikoinnin välineenä kuvataidetta itse tuottaen. Kuvan avulla on mahdollista tuoda näkyväksi sellaista, mitä voi olla vaikea sanoittaa (Iivanainen 2019, 7.) Kuvataiteen avulla on mahdollista kokea henkilökohtaisia oivalluksia sekä parantaa itsereflektiokykyä. Samalla ryhmämuotoisessa työskentelyssä muilta osallistujilta saatu palaute ja tuki voi toimia merkityksellinä voimavarana. (Iivanainen 2019, 7.)

Kirjallista ilmaisua voidaan hyödyntää monipuolisesti taidelähtöisenä menetelmänä ja se sopii erityisen hyvin identiteetti-työskentelyyn (Raatikainen ym. 2022, 161). Kirjoitettaessa voi tarkastella oman elämänsä tapahtumia sekä lähellä nykyhetkeä että muistella menneitä tapahtumia. Kirjoittamisen avulla voi reflektoida omaa toimintaansa sekä suunnitella tulevaisuutta. (Karjalainen 2019, 2-3.) Etenkin nuoruusiässä oman elämän suntaa pohditaan paljon ja kirjoittaminen välineenä voi auttaa tässä pohdinnassa. Kirjoittaminen on puhumiseen verrattuna erilainen kommunikoinnin vä-

line, sillä kirjoittaessa tekstin ja ajatusten parissa voi viipyä haluamansa ajan ja niitä voi halutesaan muokata ja palata myöhemmin niiden pariin. Kirjoittamisen avulla on myös mahdollista saada sanotuksia asioita itsen lisäksi toisille, mikäli puhuttaessa asioita olisi vaikea ilmaista esimerkiksi omalle työntekijälle. (Karjalainen 2019, 4-5.)

3.3 Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa

Suomessa taidelähtöisiä menetelmiä on käytetty lastensuojelussa erityisesti lastensuojelun sijais- huollossa, jossa lapsi on sijoitettuna oman kotinsa ulkopuolelle (Känkänen 2006, 133). Erilaisia taideterapian muotoja käytetään yhä, mutta 1990-luvulta lähtien taidelähtöiset menetelmät ovat yleistyneet arjen lastensuojelutyöhön taideterapioiden rinnalle (Känkänen 2013, 66).

Taiteen metaforisen suojan turvin lapsen tai nuoren on mahdollista käsitellä hänen omaa elämänsä koskettavia asioita, kuten elämäkokemuksia ja tunteita, turvallisen etäisyyden päästä (Känkänen 2013, 99). Taiteen keinoin ja mahdollisesti ilman puhetta ilmaistuna voi löytyä väylä kertoa jotakin sellaista, mille ei ole aiemmin ollut sanoja. Vaikeasti selitettävä ja kenties myös vaikeasti itse ymmärrettävä asia tai tunne voi saada ymmärrettävämmän muodon taiteellisen toiminnan avulla, turvallisen etäisyyden päästä. Taiteellisten metaforien ja symbolien käyttö tuo kertojalle myös ilmaisunvapautta, sillä taiteellisesti ilmaistuna on mahdollista kertoa paitsi kipeästä elämäkokemuksesta myös omista asenteista ja tunteista kyseiseen asiaan liittyen. Toisaalta taiteen kautta voidaan siirtyä myös fiktiiviselle tasolle ja tällä tavoin kommentoida myös nykyhetkessä olevia arkaluonteisiakin asioita ja ilmiöitä. (Känkänen 2013, 99-100.)

Taidelähtöisillä menetelmillä on mahdollista saavuttaa lastensuojelutyössä *kontrollista vapaa mahdollisuuksien tila* (Känkänen 2013, 103). Känkänen kuvaa lastensuojelutyöhön linkittyvän väistämättömänä osana kontrollin ja rajoittamisen työn suojelevasta luonteesta johtuen. Samanaikaisesti kuitenkin suojeleminen ja kontrolli estävät lapsen tai nuoren omaa toimijuutta. Taidelähtöisillä menetelmillä on mahdollista luoda lastensuojeluun tiloja ja tilanteita, joissa lapsen tai nuoren on mahdollista ilmaista itseään vapaasti. (Känkänen 2013, 105.) Taidetoiminnan avulla kontrollista vapaassa, kiireettömässä ja turvallisessa tilassa, lapsen tai nuoren kunnioittava kohtaaminen mahdollistuu ilman työntekijän asiantuntevuutta ja ennalta tietämisen asennetta. Taiteellinen toiminta voi tuoda esiin jotakin uutta, jotakin odottamatonta, jota työntekijän ei ole mahdollista ennalta tietää. Tällaista tilaa Känkänen kuvaa *kommunikoinnin tilaksi*. (Känkänen 2006, 136). Tällaisessa

tilassa aiemmat arkipäivän roolit ja naamiot voidaan riisua ja aito kohtaaminen taiteen keinoin mahdollistuu.

Elämäntarinyöskentelyn voidaan katsoa olevan osa laajempaa tarinallista ja kertovaa työskentelytapaa, joka on vakiintunut suomalaisen lastensuojelun yhdeksi peruselementiksi (Barkman 2009, 1). Elämäntarinyöskentelyssä lapsi tai nuori tarkastelee omaa elämänsä kulkuaan ja saa tällä tavoin eheämpää ymmärrystä siitä, kuka hän on ja mistä on tullut. Etenkin sijaishuollossa kodin ulkopuolella asuvien lasten on tärkeä ymmärtää paremmin omaa historiaansa ja sitä, mihin he liittyvät esimerkiksi suvun tarinan ja läheisten ihmissuhteiden myötä. (Barkman 2009, 1.) Lapsen voi olla helppompaa asettua uuteen asuinpaikkaansa, esimerkiksi sijaisperheeseen, mikäli hän saa tuoda mukanaan ja kertoa oman tarinansa eli sen, mistä hän on tullut (Barkman 2009, 3). Elämäntarinyöskentelyn avulla lapsen tai nuoren on mahdollista hahmotella omaa identiteettiään, jotta sekä menneitä tapahtumia että nykyhetken tilannetta voitaisiin ymmärtää paremmin. Samalla työskentelyn avulla haetaan rakennusainesta tulevaisuuden suunnitteluun omien löydettyjen voimavarojen avulla. (Barkman 2009, 3.)

Jussi Sudenlahti kuvaa *narratiivisen työtavan* lastensuojelussa tarkoittavan ihmisen ymmärtämistä osana ympäristöä, vuorovaikutusta ja historiaa sekä sen kautta, että ihmiselle on ominaista hahmottaa näihin osa-alueisiin kuulumista tarinoiden kautta (Sudenlahti 2018, 134). Jussila kuvaa narratiiviseen työtapaan kuuluvan etenkin traumojen ja äkillisten kriisien parissa työskenneltäessä *symbolisen ajattelun* -käsitteen. Jussilan mukaan jonkinlaisen kriisin tapahduttua ihmisen aivoissa alkavat toimia limbiset järjestelmät, jotka valmistavat ihmistä alkukantaisesti joko taistelemaan tai pakenemaan tilanteesta, tai Jussilan mukaan huonoimmassa tapauksessa jähmettymään sijoilleen. Kriisin aikana sekä traumoja jälkeensä käsiteltäessä ihmistä auttavat kokemuksen hahmottamisessa *symbolien* käyttö, ja Jussilan mukaan kohti sanallista kuvausta tapahtuneesta kokemuksesta ihminen kulkee symbolifunktioiden kautta. Narratiivisessa työtavassa, symbolista ajattelua hyödynnettäessä, voidaan käyttää materiaalina esimerkiksi musiikkia, runoutta, videokuvaa, kuvataidetta. Tarkoituksena on tunteen tavoittaminen ja sen siirtäminen symboliseen muotoon sen sijaan, että tunne jätettäisiin käsittelemättä. (Jussila 2018, 151.)

Taidelähtöisten menetelmien voidaan katsoa toimivan lastensuojelussa *tiedon ja ymmärryksen liisääjinä* (Känkänen 2013, 111). Lastensuojelussa voidaan usein joutua työskentelemään tiedon

katvealueella: työntekijän näkökulmasta osa lapsen tai nuoren tarinasta voi olla hämärän peitossa eikä lapsi tai nuori itse välttämättä ole halukas tai kykenevä kertomaan tiedon katveeseen jäävistä seikoista. Taiteen avulla työntekijän on mahdollista lisätä omaa tietoaan ja ymmärrystä lapsen tai nuoren elämän merkityksellisistä asioista, menneistä tapahtumista ja tunteista. Taidelähtöisten menetelmien käytössä, kuten lastensuojelussa muutoinkin aina, etusijalla tulee olla lapsen oma etu ja näin on myös tiedon tuottamisen suhteen: taiteellisen työskentelyn tuoman tiedon pitää palvella ensisijaisesti lapsen omia tarpeita. (Känkänen 2013, 111.) Voidaan kuitenkin ajatella lapsen ja työntekijän välisen vuoropuhelun sekä työntekijän ymmärryksen syvenemisen olevan myös lapsen etu.

4 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimustehtävät

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli jäsentää tietoa taidelähtöisten menetelmien käytön hyvinvointivaikutuksista lastensuojelutyössä. Katsauksen tavoitteena oli selvittää taidelähtöisten menetelmien mahdollisuuksia hyvinvoinnin lisäämiseen lastensuojelun kontekstissa: sitä, *millä eri tavoin* taiteelliset menetelmät lisäävät hyvinvointia.

Tutkimuskysymys tutkimuksessa oli:

Millä tavoilla taidelähtöisten menetelmien käyttö lastensuojelussa lisää lasten ja nuorten hyvinvointia?

5 Toteutus

Hanna Vilkan mukaan kirjallisuuskatsuas metodina pyrkii kirjallisuuskatsauksen tyyppistä riippumatta aina seuraaviin hyväksi havaittuihin kriteereihin: luotettavuuteen, yleistettävyyteen, tarkkuuteen, toistettavuuteen, järjestelmällisyyteen ja kurinalaisuuteen (Vilka 2023, 92). Tästä syystä on tärkeää kuvata kirjallisuuskatsauksen toteutus tarkasti, mihin seuraavassa osiossa pyrittiin.

5.1 Menetelmät

Opinnäytetyö toteutettiin *kuvailevan kirjallisuuskatsauksen* menetelmin. Hanna Vilka kuvaa kirjallisuuskatsauksen olevan keino syventää asiantuntemusta jostakin tietystä aihepiiristä. Tutkijalle

kirjallisuuskatsaus voi tarjota välineen koota itselleen yleiskuva tutkittavan aihealueen tutkimuksesta. (Vilkkä 2023, 7 & 18.) Teoksessa *Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä* (2015) Stolt, Axelin ja Suhonen kuvaavat narratiivisen eli kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kuvaileman joko viimeaikaista, tai aiempaa, johonkin tiettyyn aihepiiriin rajautuvaa tutkimusta. Narratiivinen eli kuvaileva katsaus käsittelee tyypillisesti tieteellisiä sekä vertaisarvioinnin läpikäyneitä tutkimuksia. (Stolt ym. 2015, 9.)

Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta hyödynnetään paljon humanistisen tieteen alalla ja kyseinen kirjallisuuskatsaus tutkii ilmiön yleisyyden sijaan sitä, mitä ilmiöstä tiedetään sekä sitä, mitkä ovat ilmiön keskeiset käsitteet ja kuinka käsitteet linkittyvät toisiinsa. (Vilkkä 2023, 22.) Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen valitseminen opinnäytetyön toteutustavaksi pohjautui haluun syventyä taidelähtöisten menetelmien hyvinvointivaikutuksiin aiheena syvällisesti sekä lähestyä aihetta laaja-alaisesti eri näkökulmista.

5.2 Aineistonkeruu

Tutkimuskysymyksen tai kysymysten muotoilu on lähtökohta kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineiston haulle, sillä selkeä tutkimuskysymys ohjaa hakusanojen ja hakukriteerien asettamista (Vilkkä 2023, 43). Hakutermit puolestaan ovat sanoja, joilla kirjallisuuskatsaukseen sopivaa aineistoa haetaan. Hakutermit pohjautuvat tutkimuskysymykseen ja voidaan ajatella, että onnistuneen tutkimuskysymyksen tulisi sisältää yksi tai useampi hakutermi. (Vilkkä 2023, 56.)

Hakutermin määrittely aloitettiin tekemällä testihakuja tutkimusaineiston keruuta varten eri tietokannoista, joita olivat Janet Finna, ProQuest sekä Google Scholar. Testihaussa käytettiin sekä suomenkielisiä että englanninkielisiä hakusanoja. Suomenkielisinä hakusanoina käytettiin sanoja: "soveltava taide", "taidelähtöinen menetelmä", "lastensuojelu". Englanninkielisinä hakusanoina käytettiin sanoja: "participatory art", "applied art", "socially-engaged art", "community art", "child welfare" ja "social work".

Testihakuja toteutettaessa arvioitiin suomen- ja englanninkielisten hakutermin eroja. Taiteen soveltavan käytön asiantuntija Anna Jussilainen kuvaa taidetta hyödyntävästä työskentelystä käytetävän Suomessa useita eri ilmaisuja eikä käsitteiden eroavaisuuksista ja yhdistävistä tekijöistä ole yleisesti hyväksyttyjä määritelmiä (Jussila 2019). Jussila tuo esiin, että Suomessa "taidelähtöiset

menetelmät” ja “soveltava taide” toimivat eräänlaisina vakiintuneina yläkäsitteinä kun taas esimerkiksi englanninkielessä “applied art(s)” termi ei ole Jussilan mukaan samalla tavoin yläkäsite tai laajalti käytetty termi. Testihakuja suoritettaessa tuli myös osin odotetusti ilmi, että tutkimusaiheeseen soveltuvaa tutkimusaineistoa löytyi huomattavasti runsaammin englanninkielisiä hakutermejä käytettäessä verrattuna suomekielisiin.

Tutkimuksen varsinainen aineistonhaku suoritettiin maaliskuussa 2025 kahdesta tietokannasta: Janet Finna sekä ProQuest. Haussa päädyttiin käyttämään vain englanninkielisiä hakutermejä, sillä tutkittavaa aihetta haluttiin käsitellä laaja-alaisesti kansainvälisestä näkökulmasta, minkä lisäksi testihaut tuottivat englanninkielisillä termeillä runsaammin tuloksia.

“Child welfare”	AND	“Art-based method”
OR “Child protection”		OR “Applied art” OR “Art”

Taulukko 1 Hakutermit

Hakutermeillä “Child welfare” *OR* “Child protection” *AND* “Art-based method” *OR* “Applied art” *OR* “Art” löytyi vertaisarvioituja sekä kokonaan ilmaiseksi saatavilla olevia artikkeleita Janet Finnasta 825 kappaletta. Yhtäläisillä hakukriteereillä sekä lisäkriteereiksi lisättyjen englannin kielen sekä vuoden 2010 julkaisuvuoden jälkeen artikkeleita löytyi ProQuest-tietokannasta 1 755 014 kappaletta.

Otsikon perusteella tarkempaan tarkasteluun valikoitui 51 artikkelia, joista 39 kappaletta Janet Finnan kautta sekä 12 kappaletta ProQuest-tietokannan kautta. Näistä abstraktin perusteella tarkemmin tutkittavaksi valikoitui 16 tutkimusartikkelia.

Tutkittavan aineiston valinta kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen voidaan suorittaa eksplisiittisesti eli niin, että tutkittavan aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit sekä haussa käytettävät tietokannat raportoidaan läpinäkyvästi. Vaihtoehtoisesti aineiston valintaa ohjaavat kriteerit voidaan jättää kuvailematta, jolloin valintaa kutsutaan implisiittiseksi. (Turunen, Pekonen & Elo 2025, 38.)

Sisäänottokriteereinä tutkimukselle olivat: tutkimus soveltuu aiheensa puolesta aineistoksi eli vastaa tutkimuskysymykseen, tieteellinen artikkeli, vertaisarvioitu, julkaistu vuoden 2010 jälkeen sekä koko teksti on ilmaiseksi saatavilla.

Poissulkukriteerejä tutkimukselle olivat: tutkimus ei sovellu aiheensa puolesta aineistoksi eli ei vastaa tutkimuskysymykseen, ei-tieteellinen artikkeli/muu aineisto tyyppi, ei vertaisarvioitu, julkaistu ennen vuotta 2010 sekä koko teksti ei ole ilmaiseksi saatavilla.

	SISÄÄNOTTOKRITEERI	POISSULKUKRITEERI
AIHE	Vastaa tutkimuskysymykseen	Ei vastaa tutkimuskysymykseen
AINEISTOTYYPPI	Tieteellinen artikkeli	Muu aineistotyyppi
VERTAISARVIOINTI	Vertaisarvioitu	Ei vertaisarvioitu
JULKAISUVUOSI	Julkaistu 2010 jälkeen	Julkaistu ennen 2010
SAATAVUUS	Koko teksti ilmaiseksi saatavilla	Teksti ei saatavilla ilmaiseksi

Taulukko 2. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

5.3 Tutkimusaineisto

Kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineistoksi valikoitui 8 vertaisarvioitua tutkimusartikkelia. Tutkimusartikkelit olivat kaikki englanninkielisiä ja niistä kaksi kappaletta on Iso-Britanniasta, kaksi Yhdysvalloista sekä loput Kanadasta, Australiasta, Pakistanista ja Norjasta.

“Now We’re All Family”: Exploring Social and Emotional Development in a summer Hip Hop Mixtape Camp. Travis Jr, Levy ja Morpew (2022) tutkivat lukioikäisten nuorten sosiaalista ja emotionaalista kehitystä 5-päivän mittaisessa Hiphop-musiikkityöpajatoiminnassa. Semi-strukturoidun haastattelun menetelmin toteutettuun tutkimukseen osallistui 18 nuorta.

Girls Rule Art! Exploring Forcibly Displaced Girl's Engagement in Arts-Based Programs. Cureton (2024) tutkimuksessa 20 lukioikäistä pakolaisina Yhdysvaltoihin tullutta tyttöä haastateltiin heidän motivaatiostaan sitoutua taidelähtöisiin ohjelmiin. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mikä sai tytöt sitoutumaan taidelähtöiseen toimintaan ja millä tavoin toiminta voi auttaa heitä käsittelemään pakolaisuuteen liittyviä haasteita uudessa kotimaassaan. Tutkimuksen tulosten perusteella tytöt sitoutuvat taidelähtöisiin ohjelmiin, sillä ne auttavat heitä vaikeiden tunteiden esimerkiksi koti-ikävänsä käsittelyssä sekä mahdollistavat taiteellisen itseilmaisun sekä kotimaan kulttuurin vaalimisen samanlaisen kulttuuritaustan omaavien nuorten kanssa.

Music-making for health and wellbeing in youth justice settings: mediated affordances and the impact of context and social relations. Daykin, Viggiani, Moriarty ja Pilkington (2017) tutkimuksessa 118 13-21-vuotiasta nuorta osallistui monimenetelmälliseen havainnointia, haastatteluja ja kysely sisältävään tutkimukseen, jossa selvitettiin rikosoikeudellisen tuomioiden saaneiden nuorten kokemuksia osallistavasta musiikki-työskentelystä.

Benefits of an Arts-Based Mindfulness Group Intervention for Vulnerable Children. Coholic ja Eyes (2016) tutkivat 12-viikkoa kestävästä taidelähtöisestä mindfulness-ryhmäohjelman vaikutuksia lastensuojelun tai mielenterveyspalveluiden parissa oleville lapsille. Tutkimuksen päätavoitteena oli selvittää ohjelman vaikuttavuutta lasten resilienssin sekä itseymmärryksen kasvamiseen. Tutkimuksen tulokset osoittivat ohjelman lisänneen lasten tunteiden käsittelykykyä, nostaneen mielialaa, kehittäneen selviytymiskeinoja sekä kasvattaneen itseluottamusta. Laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä hyödyntäneeseen tutkimukseen osallistui 77 keski-ikästään 10-vuotiasta lasta.

Re-engaging disenfranchised Australian youth with education through explorations of self-identity, experiences and expression in Art. Cox ja Clydesdale (2018) tutkivat perinteisen koulutuksen ulkopuolella olevien australialaisnuorten uudelleen sitoutumista koulutukseen taidelähtöisen työskentelyn avulla. Työskentely sisälsi kuvataiteellista työskentelyä ja omien tunteiden, identiteetin ja elämäntapahtumien tarkastelua taiteen avulla. Tutkimuksen tulokset osoittavat kuvataiteellisen ilmaisun auttaneen nuoria tunnistamaan sekä käsittelemään tunteitaan sekä ymmärtämään paremmin itseään. Tutkimuksen edetessä nuorten verbaalinen ilmaisu kehittyi.

Reducing Emotional and Behavioral Problems by Improving Life Skills and Self-Esteem of Institutionalized Children: Effectiveness of an Art-Based Intervention. Amjad ja Jami (2020) tutkivat 28 lastensuojelulaitoksessa asuvan 7-15-vuotiaan pojan emotionaalisten ja käyttäytymiseen liittyvien häiriöiden vähenemistä neljä viikkoa kestävästä taidelähtöisestä interventioista. Taidelähtöinen interventio sisälsi myös elämäntaitojen opettelua. Verrokkiryhmään verrattuna lasten emotionaaliset ja käyttäytymiseen liittyvät haasteet vähenivät merkittävästi itseluottamuksen määrän vastaavasti kasvaen.

Exploring the impact of music on children at risk of contact with the criminal justice system. Caulfield ja Sojka (2023) tutkivat yksilöllisen 12-viikkoa kestävästä musiikkiohjelman vaikutuksia ”riskikäyttäytymistä” omaavien nuorten koulutukseen ja työllistymiseen sitoutumiseen. Tutkimukseen osallistui 57 nuorta ja tuloksina oli selkeää sitoutumisen kasvua koulutukseen sekä kohonneita tuloksia musiikillisen osaamisen ja hyvinvoinnin osalta.

Between rights and realities – music as a structuring resource in child welfare everyday life: a qualitative study. Krüger ja Stige (2014) tutkivat musiikin merkityksestä lastensuojelulaitoksessa asuvien nuorten elämässä. Tutkimukseen osallistuneet 15 nuorta aikuista, 18-23 vuotiaita iältään, olivat osallistuneet yhteisölliseen musiikkiterapiaprojektiin. Tulosten perusteella nuoret käyttivät musiikkia voimavarana moninaisesti arjessaan lastensuojelulaitoksessa sekä tärkeänä kommunikoinnin tapana ikätovereiden ja aikuisten kanssa.

Taulukko 3. Valittu aineisto

<p>Cureton, A. 2024. Girls Rule Art! Exploring Forcibly Displaced Girl’s Engagement in Arts-Based Programs. Yhdysvallat.</p>	<p>Amjad, Z. & Jami, H. 2020. Reducing Emotional and Behavioral Problems by Improving Life Skills and Self-Esteem of Institutionalized Children: Effectiveness of an Art-Based Intervention. Pakistan.</p>
---	---

Caulifield, L. & Sojka, B. 2023. Exploring the impact of music on children at risk of contact with the criminal justice system. Iso-Britannia.	Travis Jr., R., Levy, P. & Morpew, A. 2022. "Now We're All Family": Exploring Social and Emotional Development in a Summer Hip Hop Mixtape Camp. Yhdysvallat.
Coholic, D. & Eys, M. 2015. Benefits of an Art-Based Mindfulness Group Intervention for Vulnerable Children. Kanada.	Cox, A. & Clydesdale, V. 2018. Re-engaging disenfranchised Australian youth with education through explorations of self-identity, experiences and expressions in Art. Australia.
Krüger, V. & Stige, B. 2014. Between rights and realities – music as a structuring resource in child welfare everyday life: a qualitative study. Norja.	Daykin, N., Viggiani, N., Moriarty, Y. & Pilkington, P. 2017. Music-making for health and wellbeing in youth justice settings: mediated affordances and the impact of context and social relations. Iso-Britannia.

5.4 Aineiston analyysi

Kirjallisuuskatsauksessa uutta tietoa tuotetaan analysoimalla alkuperäisistä tutkimuksista löytyviä havaintoja (Vilkka 2023, 86). Rantala, Ruotsalainen ja Kujala kuvaavat artikkelissaan *Kirjallisuuskatsaus ammattikorkeakoulujen opinnäytetyössä* (2025), että kirjallisuuskatsauksen aineiston analyysitavan valintaan vaikuttavat kyseisen kirjallisuuskatsauksen lähtökohdat sekä aineiston laatu ja määrä (Rantala ym. 2025, 44). Hanna Vilkka puolestaan kuvaa, että kirjallisuuskatsauksen metodiseen luonteeseen kuuluu induktiivinen eli aineistosta käsin lähtevä päättely (Vilkka 2023, 86).

Sisällönanalyysia voidaan pitää laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103). Kirjallisuuskatsauksen aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysin ollessa aineistolähtöinen tutkittavat analyysiyksiköt valitaan tutkimuskysymyksen ja tutkimuksen tarkoituksen mukaan eikä valintaa tehdä ennalta. Aineistolähtöinen analyysi poikkeaa teorialähtöisestä analyysistä siten, että aineistolähtöistä analyysia ei ohjaa ennalta päätetty teoria tai malli (Tuomi & Sarajärvi 2018, 110).

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti aineistoon ensin tutustuttiin huolellisesti, minkä jälkeen aineisto *redusoitiin* eli pelkistettiin. Pelkistämisen avulla tutkimusartikkeleista valittiin analysoitavaksi vain tutkimuksen kannalta merkitykselliset ja tutkimuskysymykseen vastaavat asiat (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-124). Pelkistämisen yhteydessä aineisto *koodattiin*. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105). Koodaaminen tapahtui ensin värikynällä, jonka avulla aineistosta merkittiin tutkimuksessa hyödynnettävä aineisto. Tutkimukseen valittu aineisto siirrettiin erilliselle tiedostolle, jossa aineisto tällä kertaa merkittiin erilaisin värein sen mukaan, mistä tutkimusartikkelista materiaali oli alkujaan peräisin. Tutkimusartikkeleista koodatut alkuperäisilmaisut muutettiin pelkistettyyn muotoon, jonka jälkeen aineistoa alettiin *klusteroida* eli ryhmitellä. Pelkistetyistä aineistosta etsittiin samankaltaisuuksia, joita yhdistelemällä luotiin alaluokkia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105.) Alaluokkien muodostuttua alaluokat ryhmiteltiin edelleen yläluokiksi ja lopulta yläluokkia yhdistämään muotoutui tässä opinnäytetyössä yksi pääluokka: lisääntynyt hyvinvointi. Alla ole taulukko 4. havainnollistaa aineiston analyysia.

Taulukko 4. Esimerkki aineiston analyysista

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty versio	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
"Music is part of the adolescents' individual and collective stories about who they are, where they belong and where they are going" (Krüger & Stige 2014)	Musiikki liittyy nuorten yksilöllisiin ja yhteisöllisiin tarinoihin siitä, keitä he ovat.	Identiteetti ja oma tarina		
"Another girl reported that 'I've changed a lot in these groups. More upbeat..confident. I have higher self-esteem now." (Coholic & Eys 2016)	Osallistujien raportoitu itseluottamuksen ja itsetunnon kasvu.	Lisääntynyt itseluottamus	Eheytynyt suhde itseeseen	Lisääntynyt hyvinvointi

<p>"Jasmine and Cody slowly started to process emotions associated with their traumatic experiences (...)." (Cox, A. & Clydesdale, V. 2018)</p>	<p>Traumaattisiin kokemuksiin liittyvien tunteiden käsittely mahdollistui</p>	<p>Tunteiden käsittely</p>	<p>Eheytynyt suhde itseensä</p>	<p>Lisääntynyt hyvinvointi</p>
<p>"We became more comfortable around each other, just being there with each other every day, working together as a group." (Travis Jr ym. 2022)</p>	<p>Yhdessä ryhmänä toimiminen paransi osallistujien välistä luottamusta</p>	<p>Ryhmäytyminen ja ryhmässä toimiminen</p>	<p>Parantunut yhteys toisiin</p>	<p>Lisääntynyt hyvinvointi</p>
<p>"The collection and analysis of qualitative data demonstrates how art stimulates students' interest and provided support in self-expression and communication." (Cox & Clydesdale 2018)</p>	<p>Taide sekä tukee itseilmaisua ja kommunikointia sekä lisää kiinnostusta näitä kohtaan</p>	<p>Kommunikaatio</p>	<p>Parantunut yhteys toisiin</p>	<p>Lisääntynyt hyvinvointi</p>
<p>"Another interviewee explained how the music programme helped him to forget about challenges that he faces at his home." (Caulifield & Sojka 2023)</p>	<p>Musiikkitoiminnan ajaksi kodin huolet unohtuivat</p>	<p>Tauko arjesta</p>	<p>Taiteesta turvaa ja työkaluja</p>	<p>Lisääntynyt hyvinvointi</p>
<p>"One of the girls explained that she feels "more relaxed... and more happy and stuff" and that this helps her with "with school... like with work, like working and stuff." (Coholic & Eys 2015)</p>	<p>Lisääntynyt rentouden ja onnellisuuden tunne, joka auttaa työskentelyssä ja koulussa</p>	<p>Kohentunut mieliala</p>	<p>Taiteesta turvaa ja työkaluja</p>	<p>Lisääntynyt hyvinvointi</p>
<p>"For a small number of participants the programme served as an incu-</p>	<p>Musiikkiohjelman avulla vahvan musiikillisen identiteetin löytäminen</p>	<p>Löydetyt kyvyt ja tulevaisuuden näkymät</p>	<p>Taiteesta turvaa ja työkaluja</p>	<p>Lisääntynyt hyvinvointi</p>

bator in which they discovered and claimed ownership of a strong musical identity (...).(Daykin ym. 2017)	Musiikkiohjelman avulla vahvan musiikillisen identiteetin löytyminen	Löydetyt kyvyt ja tulevaisuuden näkymät	Taiteesta turvaa ja työkaluja	Lisääntynyt hyvinvointi
"Hence, music provides resources for individual and personal solutions in relation to challenges in the context of life in child welfare institution." (Krüger & Stige 2014)	Musiikilla henkilökohtaisia ratkaisuja lastensuojelulaitoksessa eletävään arkeen	Työkaluja ongelmanratkaisuun	Taiteesta turvaa ja työkaluja	Lisääntynyt hyvinvointi

6 Tulokset

Aineiston analyysin jälkeen päädyttiin kolmeen teemallisesti erilaiseen yläluokkaan: *eheytynyt suhde itseen, parantunut suhde toisiin, ja taiteesta turvaa ja työkaluja*. Yläluokat linkittyvät vahvasti toisiinsa ja yläluokkien aiheet limittymät luontevasti, esimerkiksi omien tunteiden parempi ymmärrys edesauttoi tunteiden sanoittamista ja tällä tavoin kommunikoimista toisille. Seuraavassa osiossa tarkastellaan yläluokkaa *eheytynyt suhde itseen*.

6.1 Eheytynyt suhde itseen

Yläluokka *eheytynyt suhde itseen* pitää sisällään alaluokat: *identiteetti ja oma tarina, itseluottamus ja tunteiden käsittely*.

6.1.1 Identiteetti ja oma tarina

Aineiston perusteella taiteen ja taidelähtöisten menetelmien käyttö tuki lasten ja nuorten kykyä hahmottaa omaa identiteettiään sekä tarkastella omaa elämäntarinaansa. Perinteisen nepalilaisen tanssin Ghat Nrityan tanssiminen näyttäytyi vahvana linkkinä omaan kulttuuriseen taustaan liittymiseen sekä sen vaalimiseen Yhdysvaltoihin pakolaisina muuttaneille nepalilaistytöille (Cureton 2024). Yhdysvaltoihin muutettuaan, tutkimushetkellä lukioikäiset, tytöt olivat kokeneet painetta uuden asuinmaan tapoihin ja kulttuuriin sopeutumisen sekä oman maansa kulttuurin säilyttämisen

suhteen. Taiteellinen työskentely, erityisesti yhdessä samasta maasta muuttaneiden nuorten kanssa, auttoi tyttöjä hahmottamaan omaa suhdettaan kotimaansa kulttuuriperimään sekä säilyttämään kaivatun kytköksen omaan kulttuuriin. (Cureton 2024.)

Musiikin harjoittaminen, musiikin kuuntelu sekä musiikista keskustelu näyttäytyi voimakkaana väli-
neenä sekä hahmottaa itse omaa identiteettiä että kertoa itsestään toisille. Lastensuojelulaitok-
sessa elävien nuorten havaittiin kytkevän itselle merkityksellistä musiikkia tarinoihin heidän kerto-
essaan elämäkulustaan aikuisille (Krüger & Stige 2013). Musiikki toimi linkkinä tarinoissa: *mitä*
kuuntelin ja *missä, kenen seurassa, minkä tapahtuman jälkeen ja mitä ajattelin* kuunnellessani tai
soittaessani kyseistä musiikkia. Musiikkia eri muodoissa hyödynnettäessä lapset ja nuoret eivät
vain kerro omasta elämäntarinastaan ja sen vaiheista vaan kytkeytyvät musiikin kautta laajempaan
poliittiseen ja yhteiskunnalliseen vaikutuspiiriin. (Krüger & Stige 2013). Tähän laajempaan yhtey-
teen kuuluvat myös erilaiset musiikilliset yhteisöt musiikkigenrejen mukaan, tunnetut artistit sekä
kappaleet ja lyriikat. Musiikin avulla lapsen ja nuoren on mahdollista hahmottaa paremmin sitä,
mihin hän kuuluu ja minkälaiset asiat ovat hänelle merkityksellisiä.

Taiteellinen työskentely ja taiteen hyödyntäminen esimerkiksi kuuntelun kautta auttaa lasta ja
nuorta hahmottamaan yhteyttään omaan perheeseensä. Norjalaistutkimuksessa lastensuojelulai-
toksessa asuva nuori kertoo kuinka hänellä oli tapana laulaa kotona asuessa tiettyä kappaletta
epävakaasti käyttäytyvälle äidilleen hankalina viikonloppuina. (Krüger & Stige 2013.) Ashley Cu-
retonin tutkimuksessa puolestaan pakolaisena Yhdysvaltoihin tullut tyttö kertoo, kuinka käsitöiden
tekeminen saa hänet tuntemaan yhteyttä kotimaassaan sodassa kuolleeseen isoäitiinsä (Cureton
2024). Myös oman elämäntarinan käänteentekevien hetkien tarkastelu mahdollistuu taiteellisen
työskentelyn avulla, kuten musiikkipajatyöskentelyssä rikoksista tuomittujen nuorten parissa tuli
ilmi (Daykin ym. 2017). Musiikin ja lyriikoiden tekeminen toimi nuorille väylänä hahmottaa sitä,
minkälaisia he ovat nykyisin elämässään ja minkälaisia he olivat ennen ja minkälaisista olo-
suhteista he tulevat.

6.1.2 Itseluottamus

Läpi aineiston oli havaittavissa, että taidelähtöisten menetelmien käyttö lisäsi lasten ja nuorten it-
seluottamusta. Erityisen selvää kasvua itseluottamuksen määrässä oli havaittavissa Pakistanilais-
tutkimuksessa, jossa taidelähtöinen interventio oli paitsi tiuhaan toteutettu (3 kertaa viikossa 2

tuntia kerrallaan), se piti sisällään myös elämäntaitojen opettelua taiteen keinoin (Amjad & Jami 2020). Näitä elämäntaitoja esimerkiksi rooliharjoitteiden ja maalauksen keinoin olivat esimerkiksi ongelmanratkaisu- ja itsensä johtamistaidot. Verrokkiryhmään verrattuna Amjadin ja Jamin tutkimuksessa 11-17-vuotiaiden lastensuojelulaitoksessa elävien poikien itseluottamus oli kohonnut merkittävästi taidelähtöisen intervention myötä kun taas vastaavasti käyttäytymisen ja tunne-elämän häiriöt olivat selvästi vähentyneet. (Amjad & Jami 2020.)

Tärkeänä osana taidelähtöisten menetelmien käytön mukanaan tuomaa itsetunnon kohoamista oli lasten ja nuorten saama palaute sekä toisilta osallistujilta että aikuisilta. Taidelähtöisen menetelmän sisällöstä riippuen lapset ja nuoret saattoivat saada esiintymiskokemusta esimerkiksi laulaen muiden edessä. Nuorten rikoksentekijöiden parissa järjestetty musiikkityöpaja toi osallistujille tilaisuuksia olla esillä muiden nuorten sekä työpajan ohjaajien edessä (Daykin ym. 2017). Osalle esiintyminen muiden edessä oli uutta, mutta se koettiin motivoivana: oman ujouden ja mahdollisen esiintymisjännityksen ylittäminen koettiin itseluottamusta kohottavana, etenkin ryhmäläisten tuen myötä, jota osoitettiin esimerkiksi taputtamalla esiintyvälle henkilölle. Toisille nuorille esiintymisen lisäksi motivoivana elementtinä koettiin musiikkityöpajan vetäjiltä saatu huomio ja kannustus. (Daykin ym. 2017.)

Käytettävästä taidelähtöisestä menetelmästä riippuen lopputuotoksena saattaa syntyä jokin taide-teos, jonka katselu ja esille muidenkin katseiden alle asettaminen saattaa kohottaa lapsen tai nuoren itsetuntoa. Nuorten rikoksentekijöiden musiikkityöpajatoiminnassa valmistettiin ammattimusiikoiden kanssa yhteistyössä cd-levy, josta työpajatoimintaan osallistuneet nuoret olivat pääsääntöisesti hyvin ylpeitä ja he kokivat itsetuntonsa kasvavan konkreettisen aikaansaannoksen myötä. Omien taiteellisten teosten esitleminen toisille koettiin myös itsetuntoa kasvattavana, etenkin jos kanssaosallistujilta saatiin kannustavaa palautetta (Cox & Clydesdale 2018). Amjadin ja Jamin tutkimuksessa 4-viikkoa kestäneen taidelähtöisen intervention jälkeen järjestettiin taide-näyttely osallistujien taideteoksista koostuen, jonka osaltaan uskotaan vaikuttaneen tutkimuksen tuloksissa selkeästi nähtävään osallistujien itsetunnon kasvuun (Amjad & Jami 2020).

Itsetunnon kasvu taidelähtöisen työskentelyn myötä ulottui myös muihin elämän osa-alueisiin taiteen tekemisen lisäksi. Australialaisnuorten parissa tehdyssä tutkimuksessa kävi ilmi, että kuvataiteen myötä lisääntyneen itseluottamuksen ansiosta toinen osallistujista suhtautui matemaattisiin

haasteisiin luottavaisemmin ja toinen osallistujista kertoi taidetyöskentelyn myötä kykenevänsä kävellä kauppaan yksin (Cox & Clydesdale 2018). Itsetunnon kasvu näyttäytyi myös koulumaailmassa esimerkiksi luokan edessä puhumisen helpottumisena (Coholic & Eys 2015).

6.1.3 Tunteiden käsittely

Taidelähtöiset menetelmät toimivat lapselle tai nuorelle välineenä käsitellä omia tunteitaan. Taidelähtöinen työskentely voi helpottaa tunteiden käsittelyä silloin kun tunteet ovat lapselle tai nuorelle kivuliaita tai liittyvät johonkin traumaattiseen kokemukseen (Cureton 2024, Cox & Clydesdale 2018). Pakolaistytöjen parissa toteutetussa tutkimuksessa kävi ilmi, että pakolaisina Yhdysvaltoihin saapuneet tytöt kokevat joskus, ettei heillä ole sanoja kuvaamaan tunteitaan tai tunteiden sanoittaminen tuntuu muutoin vaikealta niiden liittyessä esimerkiksi suruun ja koti-ikävään (Cureton 2024). Haastatellut kertoivat, että esimerkiksi piirtäminen ja maalaminen kotimaan muistojen pohjalta tuntui heistä hyvältä. Myös runojen kirjoittaminen koettiin hyvänä keinona prosessoida vaikeaksi koettuja tunteita kuten esimerkiksi syyllisyyttä siitä, että oli itse päässyt pois kotimaasta mahdollisesti sukulaisten tai muiden tuttujen jäädessä sinne (Cureton 2024.)

Taidelähtöinen työskentely voi auttaa selviytymään myös vihan ja katkeruuden tunteiden kanssa, kuten Caulfieldin ja Sojkan tutkimuksessa Iso-Britannialaisten nuorten parissa toteutetusta yksilöllisestä musiikkityöskentelystä käy ilmi (Caulfield & Sojka 2023). Nuorten osallistujien haastattelussa tuotiin esille, että lyriikoiden kirjoittaminen toimii keinona siirtää vaikealta tuntuvat asiat mielestä paperille. Musiikin tekeminen koettiin merkitykselliseksi, sillä se mahdollisti jonkin positiiivisen synnyttämisen negatiivisten kokemusten ja muistojen pohjalta (Caulfield & Sojka 2023).

6.2 Parantunut suhde toisiin

Yläluokka *parantunut yhteys toisiin* pitää sisällään alaluokat: *ryhmäytyminen ja ryhmässä toimiminen* sekä *kommunikaatio*. Aineistosta käy ilmi, että taidelähtöisten menetelmien käyttö edesauttaa mielekkäiden ihmissuhteiden rakentumista. Tähän vaikuttavat sekä yhdessä toisten kanssa taidelähtöisesti työskentely että taiteen avulla parantuneet kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot.

6.2.1 Ryhmäytyminen ja ryhmässä toimiminen

Taidelähtöinen toiminta ryhmämuotoisena voi luoda tiiviistä ryhmähenkeä (Travis Jr ym. 2022, Amjad & Jami 2020, Cureton 2024). Viikon kestävällä intensiivisellä Hiphop-työpajatyöskentelyllä osallistujat kuvailivat löytäneensä tiiviin yhteyden toisiin ryhmäläisiin sekä yhteisen taiteellisen projektin ja sen päämäärän että yhteisen hauskanpidon ansiosta (Travis Jr ym. 2022). Viikon kestävä intensiivinen Hiphop-työpajatyöskentely oli rakennettu sillä tavoin, että se tuki ryhmäytymistä erilaisten harjoitteiden avulla ja toisaalta kannusti osallistujia luovaan toimintaan oman mukavuusalueensa ulkopuolella, minkä tutkijat näkevät lisänneen ryhmäläisten heittäytymistä ja sillä tavoin luottamuksen kasvua ryhmän sisällä (Travis Jr ym. 2022). Hiphop-työpajatyöskentelyssä ryhmäytyminen oli aktiivinen prosessi passiivisen sijaan.

Ryhmän yhteinen päämäärä eli taiteellinen lopputuote taidelähtöisen työskentelyn lopuksi tukee sitoutumista ryhmän toimintaan ja motivoi antamaan oman panoksensa ryhmän hyväksi (Travis Jr ym. 2022 & Viggiani ym. 2017). Rikoksesta tuomittujen nuorten musiikkityöpajatyöskentelyssä tämän tarkoitti joidenkin ryhmien halukuutta työskennellä yhteisen cd:n parissa läpi aikataulutettujen taukojen (Viggiani ym. 2017).

Yhteinen taiteellinen ja tavoitteellinen työskentely lisää ryhmän toimivuutta ja saa osallistujat tuntemaan olonsa luontevaksi osaksi ryhmää (Travis Jr ym. 2022; Moriarty & Pilkington 2017). Amjadin ja Jamin tutkimuksessa lastensuojelulaitoksessa elävien lasten parissa tehdyn taidelähtöisen intervention aikana lasten käyttäytymisen havaittiin muuttuneen ryhmän toimintaa tukevaksi. Taidelähtöisen intervention edetessä lapset osallistuivat oma-aloitteisesti materiaalien jakamiseen sekä työtilan siivoukseen minkä lisäksi he alkoivat antaa työskentelyrauhaa toisille ryhmäläisille ja auttaa toisiaan häiritsemisen sijaan (Amjad & Jami 2020).

Yhteinen hauskapito ja huumori ryhmän kesken pidettiin eheyttävänä ja motivoivana elementtinä taidelähtöisessä toiminnassa (Travis Jr ym. 2022; Moriarty & Pilkington 2017; Coholic & Eys 2015). Ystävyyssuhteiden luominen sekä kannustuksen saaminen toisilta ryhmäläisiltä koettiin arvokkaana sekä myös ryhmäläisen oman sisäisen positiivisen muutoksen aikaansaavana elementtinä (Coholic & Eys 2015).

6.2.2 Kommunikaatio

Aineistosta käy ilmi, että taide stimuloi kommunikointia sekä antaen keskustelulle aiheen että parantaen keskustelijan kommunikointivalmiuksia. Norjalaisessa tutkimuksessa musiikkityöpajatyöskentelyyn osallistuneet nuoret kertoivat musiikista voimavarana, jonka avulla päästä mielekkäseen dialogiin heitä ympäröivien aikuisten kanssa. Musiikki toimi mielenkiintoisena keskustelun aiheena etenkin jos nuorta ja aikuista yhdisti jokin musiikkiyhtye. Tällöin oli mielekästä myös kuunnella yhteisen kiinnostuksen kohteena olevaa musiikkia yhdessä esimerkiksi autossa matkatessa. Musiikista keskusteltaessa oli luontevaa sivuta samalla myös muita aiheita nuoren elämää koskien (Krüger & Stige 2013.) Nuorten mukaan musiikista keskustelu oli tärkeässä roolissa myös heidän ikätovereidensa kanssaan käymissä keskusteluissa.

Haavoittuvassa asemassa olevien nuorten parissa tehty tutkimus Iso-Britanniassa tuo ilmi, että 3 kuukautta kestäneeseen yksilölliseen musiikkityöskentelyyn osallistuneet nuoret raportoivat kasvaneista kommunikaatiokyvyistä (Caulfield & Sojka 2023). Nuorten on helpompi lähestyä toisia, entuudestaan tuntemattomia ihmisiä, sillä he kokivat vuorovaikutuksen aiempaa helpommaksi. Musiikin parissa työskentely oli nuorten mukaan antanut valmiuksia kommunikoida toisten kanssa ja tuomaan oman asiansa esille rakentavasti ja positiivisesti. Myös aikuisen keskustelukumppanin sanomaa oli haastateltujen mukaan helpompi ymmärtää musiikin parissa työskentelyn myötä. (Caulfield & Sojka 2023.)

Australialaistutkimuksessa kuvataiteen muodossa tapahtunut työskentely avasi nuorten sanallista ilmaisua sekä omasta taiteestaan että omasta elämästä huomattavasti (Cox & Clydesdale 2018). Tutkijat huomasivat, että nuorten sanallinen ilmaisu lisääntyi kuvallisen ilmaisun myötä ja työskentelyn jatkuessa pitkäkestoisesti nuorten kuvaileva sanavarasto laajeni. Nuoret kykenivät kuvaamaan sanallisesti erilaisia maalauksissa esiintyviä symboleja sekä omia tunteitaan, joita maalaaminen oli heissä herättänyt. (Cox & Clydesdale 2018.)

6.3 Taiteesta turvaa ja työkaluja

Yläluokka *taiteesta turvaa ja työkaluja* pitää sisällään alaluokat: *tauko arjesta, kohentunut mieliala, löydetyt kyvyt ja tulevaisuuden näkymät* sekä *työkaluja ongelmanratkaisuun*. Aineiston perusteella taidelähtöinen työskentely tarjoaa lapsille ja nuorille turvallisen hengähdystauon arjesta

sekä henkilökohtaisen elämän haasteista. Tämän lisäksi taidelähtöinen työskentely kohentaa lasten ja nuorten mielialaa sekä tarjoaa työkaluja ongelmien välttämiseksi sekä ratkaisemiseksi. Taidellisen työskentelyn avulla on myös mahdollista löytää uusia kykyjä ja ominaisuuksia itsestään.

6.3.1 Tauko arjesta

Taidelähtöiset menetelmät tarjoavat lapsille ja nuorille kaivatun tauon oman elämänsä haasteista ja mahdollisesti rajoittavasta elinympäristöstä. Rikoksesta tuomittujen nuorten kohdalla musiikki-työpajatoiminta oli luovan ja vapaan toiminnan ansiosta suuri kontrasti tavalliseen arkeen vankilassa, mikä koettiin virkistävänä (Daykin ym. 2017). Työpajatoiminta sai nuoret tuntumaan kuin he olisivat jossakin toisaalla ja piristi heitä. Myös ystävällisyys ja luottamus työpajaa ohjaavilta henkilöiltä sekä taidetyöskentelyn spontaani luonne ja vapaamuotoinen oleminen koettiin merkityksellisenä.

Haavoittuvassa asemassa oleville nuorille yksilöllinen musiikkitoiminta toimi taukona haastavasta elämäntilanteesta (Caulfield & Sojka 2023). Nuoret kertoivat pystyvänsä unohtamaan kotona odottavat ongelmat musiikkitoiminnan rauhoittavassa ympäristössä. Musiikkitoimintaa osallistuminen antoi nuorille mielekästä tekemistä ja nuorten omien sanojen mukaan ohjasi heitä pysymään pois vaikeuksista etenkin kun mahdollisuuksia rauhallisiin vapaa-ajan vietto paikkoihin oli niukasti tarjolla. (Caulfield & Sojka 2023.)

Taidelähtöinen työskentely tarjoaa turvallisen ympäristön lapselle ja nuorelle, jossa tunteita on mahdollista ilmaista ilman tuomitusta tulemistä (Cureton 2024; Cox & Clydesdale 2018).

6.3.2 Kohentunut mieliala

Haavoittuvassa asemassa oleville nuorille tarjottu yksilöllinen musiikkitoiminta rentoutti nuoria saaden heidät tuntemaan olonsa rauhallisemmaksi, turvallisemmaksi ja optimistisemmaksi (Caulfield & Sojka 2023). Nuorten oli helpompaa sietää negatiiviseksi koettuja tunteita. Musiikkitoiminta tarjosi nuorille viikottain jotakin mielekästä, jota odottaa vaikuttaen selvästi nuorten koettuun hyvinvointiin.

Taidelähtöinen ja ryhmämuotoinen mindfulness-työskentely haavoittuvassa asemassa oleville lapsille paransi lapsten mielialaa vähentäen turhautumisen ja ahdistuneisuuden tunnetta (Coholic & Eys 2015). Kohonnut mieliala vaikuttaa lasten kertoman mukaan sekä koulussa työskentelyyn että kaverisuhteisiin rakentavasti. Yhdessä ryhmän parissa toimiminen taidelähtöisten menetelmien parissa koettiin hauskaksi ja mielialaa kohottavaksi (Travis Jr ym. 2022; Daykin ym. 2017; Cureton 2024). Pakolaisnuoret kokivat vahvaa yhteenkuuluvuutta, iloa ja ylpeyttä harjoittaessaan oman kotimaansa kulttuuriin pohjautuvaa taidelähtöistä toimintaa tanssin ja omalla äidinkielellään laulamisen muodossa (Cureton 2024).

6.3.3 Löydetty kyvyt ja tulevaisuuden näkymät

Taidelähtöisten menetelmien käyttö voi lapsen tai nuoren taustasta riippuen toimia piilossa olleen taiteellisen kyvyn esiin tuojana (Cox & Clydesdale 2018; Daykin ym. 2017). Syrjäytymisvaarassa olleiden australialaisnuorten parissa toteutetussa kuvataidetyöskentelyssä tutkijoille kävi ilmi, ettei kukaan tutkimukseen osallistuneista nuorista tiennyt aiemmin osaavansa piirtää. Tämän uuden kyvyn löytäminen itsestä toimi itsetuntoa lisäävän tekijänä nuorille. (Cox & Clydesdale 2018.) Symboleja hyödyntävä kuvallinen ilmaisu omista henkilökohtaisista ominaisuuksista auttoi nuoria hahmottamaan omia luonteen vahvuuksia ja kehitettäviä osa-alueita. Myös omien valmiiden teideteosten tarkastelu opetti nuorille heidän esteettisistä mieltymyksistään esimerkiksi pikkutarakan ilmaisun suosimisen suhteen. (Cox & Clydesdale 2018.)

Yksilöllinen, pitkäkestoinen musiikkityöskentely haavoittuvassa asemassa olevien nuorten parissa lisäsi selvästi nuorten musiikillista osaamista (Caulfield & Sojka 2023). Myös nuorten sitoutuminen koulutukseen kasvoi. Osa haastatelluista toi esiin, että he toivovat voivansa työskennellä musiikin parissa tulevaisuudessa, mikä osaltaan motivoi heitä sitoutumaan koulutukseen lisää. (Caulfield & Sojka 2023.) Niinikään rikoksesta tuomittujen nuorten parissa toteutettu musiikkityöpajatyöskentely toi esille joissakin nuorissa vahvan musiikillisen identiteetin (Daykin ym. 2017). Osalle nuorista työpajatyöskentely musiikin parissa vahvisti aiempaa musiikillista osaamista kun taas toisille työskentely toi esiin uusia musiikillisia kykyjä. Työpajatyöskentely kasvatti osalla osallistujista toiveikkautta tulevaisuuden näkymien suhteen ja useat osallistujat toivat esille toiveensa työskennellä musiikin parissa tulevaisuudessa. (Daykin ym. 2017.) Norjalaistutkimuksessa puolestaan lastensuojelulaitoksessa asuva nuori toi esiin havaintonsa, jonka mukaan musiikillinen työskentely on auttanut häntä tulemaan paremmaksi lukijaksi (Krüger & Stige 2013).

6.3.4 Työkaluja ongelmanratkaisuun

Taidelähtöinen mindfulness-ryhmä haavoittuvassa asemassa oleville lapsille vaikutti lapsiin keskittymiskyvyn sekä itsesäätelykyvyn kasvuna sekä vastaavasti impulsiivisuuden vähenemisenä (Coholic & Eys 2015). Lapsen oli helpompi asettua toisen henkilön asemaan ja pohtia tietoisesti omaa käyttäytymistään. Samalla tavoin yksilöllinen musiikkitoiminta syrjäytymisvaarassa oleville nuorille vaikutti nuoriin parantamalla heidän kykyään tehdä tietoisia päätöksiä perustuen tietoiseen harkintaan (Caulfield & Sojka 2023). Tutkimukseen osallistunut nuori kertoo, että hän tekee musiikki-toiminnan myötä parempia valintoja ja kykenee pohtimaan ennalta omaa toimintaansa ennen sen toteuttamista.

Pakolaisina Yhdysvaltoihin tulleiden tyttöjen parissa toteutettu tutkimus osoitti, että taidelähtöinen toiminta lisäsi tyttöjen resilienssiä sekä toimijuutta (Cureton 2024). Taiteellisen toiminnan myötä tyttöjen oli helpompi ymmärtää heidän pakolaisuuteen liittyviä tarpeitaan ja täten vastata omiin tarpeisiinsa. Myös norjalaistutkimuksessa lastensuojelulaitoksessa asuville nuorille toteutetussa musiikkitoiminnassa nuoret raportoivat lisääntyneestä toimijuudesta heidän oman elämänsä ongelmien suhteen (Krüger & Stige 2014). Musiikki eri muodoissa itse toteutettuna ja kuunneltuna auttaa haasteellisten asioiden pärjäämisen kanssa.

7 Pohdinta

7.1 Tulosten tarkastelua ja keskeiset johtopäätökset

Tämän kirjallisuuskatsauksen avulla haettiin vastausta siihen, *millä tavoilla taidelähtöisten menetelmien käyttö lastensuojelussa lisää lasten ja nuorten hyvinvointia?* Tulosten myötä tuli ilmi lukuisia ilmiöitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta. Taiteellinen toiminta näytti vaikuttavan lapsiin ja nuoriin ajallisesti niin menneisyyden, nykyisyyden kuin tulevaisuudenkin hahmottamisessa. Taiteen vaikutukset myös ulottuivat oman sisäisen itsen kanssa työskentelystä mielekkäämpiin ja toimivimpiin ihmissuhteisiin ikätovereiden kanssa samoin kuin parempaan yhteydenä ympärillä olevien aikuisten kanssa. Tulosten perusteella taidelähtöiset menetelmät antoivat väylän tutkia sitä, minkälainen olen ja samalla paransivat kykyä kertoa omasta itsestä toisille. Suhde omaan itseensä eheytyi ja kysy liittyä toisiin, olla osa ryhmää, kasvoi. Taiteellisen työskentelyn myötä toisten kanssa oli mahdollista vuorovaikuttaa rakentavammin.

Kun hyvinvointia tarkastellaan eksistentiaalisen terveyden eri osa-alueiden kautta (ks. Kuvio 1), on tulosten valossa selvää, että taidelähtöiset menetelmät tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia monella eri tavalla. Taiteen avulla lasten ja nuorten oli mahdollista kanavoida pahaa oloaan esimerkiksi maalaustaiteeseen tai lyriikoiden kirjoittamiseen (Cureton 2024; Daykin ym. 2017; Caulifield & Sojka 2023). Vaikeat elämäntapahtumat sekä menneisyydessä että nykyhetkessä pääsivät taiteellisen työskentelyn avulla pois mielestä, mikä edesauttaa *sisäisen rauhan* kokemusta. Taiteellinen työskentely vähensi ahdistusta. Lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten elämäntarinan sisältävät usein hyvin vaikeita kokemuksia, jotka lapsen sen hetkisen ikätason mukaisen ymmärryksen ylittäessään voivat osaltaan jopa pysäyttää lapsen henkisen kehityksen (Barkman 2013, 274). Tästä syystä taiteellisen työskentelyn tarjoama väylä käsitellä vaikeita asioita ja omaa identiteettiä on ensiarvoisen tärkeää.

Merkittävänä kokonaisuutena tuloksissa oli *parantunut yhteys toisiin*. Taiteellinen toiminta itsessään ryhmämuotoisena tarjosi hedelmällisen ympäristön ryhmäytymiseen ja uusien toverisuhteiden luomiseen (Travis Jr ym. 2022; Coholic & Eys 2015; Cox & Clydesdale 2018; Amjad & Jami 2020; Cureton 2024). Luova yhdessä tekeminen auttoi luomaan rakentavia ihmissuhteita, joissa toisilta saatu kannustus ja tuki sekä yhteinen hauskanpito nähtiin erittäin merkitykselliseksi elementiksi. Kun hyvinvointia tarkastellaan eksistentiaalisen terveyden näkökulmasta näyttäytyvät yksilön

elämässä *kokonaisuus ja kuulumisen* sekä *henkinen yhteys* tärkeinä elementteinä. Samoin myös Erik Allardtin hyvinvoinnin määritelmässä *yhteisyyssuhteiden(loving)* -taso, pitäen sisällään toveruuden toisiin ja erilaisiin verkostoihin kuulumisen, on tärkeä osa yksilön hyvinvointia.

Taidelähtöiset menetelmät voivat toimia väylänä liittyä toisiin sekä yhteisen luovan tekemisen kautta että tukemalla yhteyttä toisiin *parantuneen kommunikoinnin* avulla. Kun tarkastellaan sosiaaliryöön psykososiaalista ja terapeutista työskentely tapaa nousee asiakastyössä merkityksellisimmäksi asiaksi vuorovaikutus ja kommunikaatio (Raunio 2011, 178.) Tulosten pohjalta taidelähtöisten menetelmien myötä lasten ja nuorten oli mahdollista kertoa heille merkityksellisistä asioista sekä ikätovereilleen ryhmässä että ympärillä oleville aikuisille, esimerkiksi lastensuojelulaitoksen henkilökunnalle. Australialais-tutkimuksessa kuvataiteellinen työskentely ja symbolien käyttö itse-tutkiskelun välineenä kasvatti nuorten verbaalista sanavarastoa (Cox & Clydesdale 2018). Samaan aikaan taiteellisen työskentelyn avulla on mahdollista kommunikoida *ilman sanoja*, taiteen keinoin esimerkiksi piirtämällä silloin kun sanoja ei haluta käyttää (Cureton 2024). Toisaalta sanoja voidaan käyttää *taiteen metaforisen suojan* turvin kertomalla omasta elämäntilanteesta kirjoittamalla esimerkiksi rap-lyriikoita. Nuorten rikoksesta tuomittujen parissa toteutetussa musiikkityöpajatoiminnassa osallistuja kertoi tarinaansa työntekijälle lyriikoiden kirjoittamisen muodossa. Taide toimi tällöin väylänä sanoittaa ja jäsentää asioita sekä itselle että kommunikoida metaforien turvin toiselle (Daykin ym. 2017.)

Eksistentiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin elementteinä näyttäytyvät *toivo ja optimismi* sekä *henkinen joustavuus* (Houni ym. 2020, 45). Aineistosta saatujen tulosten perusteella taidelähtöiset menetelmät lisäsivät lasten ja nuorten tulevaisuuden uskoa ja toiveikkuutta. Opintojen parissa pärjääminen kasvoi sekä parantuneiden kommunikointikykyjen ja ikätovereihin liittymisen taitoina, mutta myös oivalluksena omista vaikutusmahdollisuuksista oman tulevaisuuden suhteen. (Daykin ym. 2017; Cox & Clydesdale 2018.) Uudet löydetyt kyvyt esimerkiksi musiikin saralla saivat nuoret suunnittelemaan omaa toimintaansa rakentavasti, jotta heidän olisi mahdollista pyrkiä kohti omia tavoitteitaan musiikin ja koulutuksen saralla. Henkistä joustavuutta puolestaan edesauttoivat parantuneet itsereflektiokyvyt sekä kyky rauhoittua ja harkita omaa toimintaa ennen toimeen ryhtymistä. Erityisesti taidelähtöinen mindfulness-työskentely lisäsi osallistuneiden lasten kykyä säädellä omaa toimintaansa ja kykyä tarpeen tullen rauhoittaa itseään esimerkiksi hengityksen avulla. (Coholic & Eys 2015.)

7.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tämä kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmin toteutettu opinnäytetyö oli ensimmäinen tekemäni laajempi tieteellinen tutkimus. Haasteeksi omalta osaltaan muodostui tutkimustyyppin eli kirjallisuuskatsauksen metodologisen luonteen ja tutkimuksen eri osa-alueiden painotuksen ymmärtäminen. Lähdin hyvin aikaisessa tutkimuksen vaiheessa kokoamaan tutkimusaineistoa kun projektin kokonaisuuden kannalta minun olisi ollut hyödyllisempää painottaa tutkimuksen alkuvaiheessa tutkimuksen vankan tietopohjan rakentamista. Omassa opinnäytetyö-projektissani tietopohjan rakentaminen ja aineiston analyysi osin linkittyivät ajallisesti, mikä toisaalta opetti minua, kuinka jatkossa kannattaa toimia projektin kokonaisuuden kannalta.

Sosiaalialan eettiset periaatteet ovat olleet minulle opintojeni kokonaisuudessa kaikkein merkityksellisempiä asioita. Myös tätä tutkimusta toteuttaessani olen pyrkinyt pitämään eettisyyden läsnä tieteellisessä työskentelyssäni. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) mukaan eettisesti kestävä tieteellinen työskentely perustuu seuraaviin peruseriaatteisiin: luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (Hyvä tieteellinen käytäntö 2024). Olen pyrkinyt toteuttamaan opinnäytetyöni näitä peruseriaatteita kunnioittaen. Lähteiden merkitsemisen suhteen arvostus ja rehellisyys ovat ohjanneet työskentelyä ja kaikki lähdemerkinnät on kirjattu tekstiin täsmällisesti. Selkeästi merkityt tekstiviitteet osoittavat, mikä osuus tekstistä on peräisin kustakin lähteestä ja mikä on opinnäytetyön tekijän omaa pohdintaa. Lähdeluottelo on niinkään laadittu Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportointiohjetta noudattaen ja lähdeluettelon täsmällisyyden ja selkeän ulkoasun ansiosta lukijan on mahdollista tutustua opinnäytetyön lähteisiin.

Opinnäytetyössä tutkittu aineisto on vertaisarvioitua ja laadukasta sekä aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit on kuvattu selkeästi. Niinkään opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen rakentamiseen käytetty aineisto on laadukasta ja sen kokoamiseen on hyödynnetty laajalti ammattikorkeakoulun kirjaston aineistoa.

Kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen liittyy riski tutkijan sanoittamattomien havaintojen sekä ennakkokäsitysten vaikutuksesta tutkimukseen. (Vilka 2023, 20). Tästä syystä on tärkeää kertoa rehellisesti, että opinnäytetyön toteuttajana olen omien ennakkokäsitysteni mukaan pitänyt taidelähtöisten menetelmien käyttöä sosiaalialalla yleisestikin hyödyllisenä ja suhtautunut menetelmiin kiinnostuksella. Opinnäytetyötä tehdessä kaikki analysoitava tieto on ollut peräisin

tutkittavasta aineistosta, mutta on merkittävä seikka, että olen tulkinut aineistoa omasta teatteri-näyttelijän taustastani ja omista ennakko-oletuksistani käsin.

Kirjallisuuskatsausta toteutettaessa voi esiintyä erilaisia bias-ilmiöitä eli harhoja, jotka voivat osaltaan vaikuttaa kirjallisuuskatsauksen objektiivisuuteen ja luotettavuuteen (Rantala ym. 2025, 46). Tämä kirjallisuuskatsaus toteutettiin yksilötyönä. Parityönä toteutettaessa tutkijan omien tutkimusharjojen- ja vääristymien riski olisi pienempi useamman näkökulman ansiosta. Yksilötyön toteutukseen liittyy myös aineiston kääntäminen englannista suomen kielelle. Olen vastannut kääntämisestä yksin ja hyvin pitkälti luottanut omaan englanninkielen sanavarastoon ja ymmärrykseen, mutta toisaalta hyödyntänyt aina tarvittaessa Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijoilleen tarjoamaa MOT-sanakirjapalvelun käyttöliittymää.

7.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Diakonia ammattikorkeakoulun lehtori Susanna Tanskanen kertoo, että suurimmat esteet luovien ja toiminnallisten menetelmien käytölle sosiaalialalla voivat olla työntekijässä itsessään (Tanskanen 2015, 105). Näitä esteitä voivat Tanskasen mukaan olla esimerkiksi rutinoituneet työtavat, asenteet sekä epävarmuus työntekijän omista kyvyistä taiteellisten menetelmien ohjaamiseen. Toivon tämän opinnäytetyön toimivan innoittajana taidelähtöisten ja luovien menetelmien käyttämiselle lastensuojelun piirissä sekä nuorisotyössä laajemminkin. Opinnäytetyön tulokset ovat hyvin selkeästi linjassa opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen sisältyvän aiemman tutkimustiedon kanssa: taidelähtöisten menetelmien käyttö lisää lasten ja nuorten hyvinvointia laajasti sekä omien henkilökohtaisten ominaisuuksien että toisiin liittymisen mahdollistumisen kautta. Toivon näiden tulosten hälventävän lastensuojelun parissa työskentelevien mahdollista epävarmuutta taidelähtöisten menetelmien käytöstä. Lastensuojelu perustuu *lapsen edun* turvaamiseen ja sekä opinnäytetyön tulosten että aiemman tutkimustiedon perusteella taidelähtöisten menetelmien käyttö tukee lapsen *tasapainoista kehitystä ja hyvinvointia sekä edesauttaa läheisten ja jatkuvien ihmissuhteiden luomista*, jotka ovat lastensuojelulain mukaan elementtejä, jotka tulee ottaa huomioon lapsen etua tarkasteltaessa (L417/2007, §4).

On selvää, että taidelähtöisten menetelmien käyttö lastensuojelussa vaatii pelkän työntekijän uskalluksen lisäämisen lisäksi resursseja, koulutusta, yhteisiä käytänteitä (Känkänen 2013, 114).

Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää lastensuojelun työntekijöitä koulutettaessa esimerkiksi

sosionomi-opintojen yhteydessä. Taidelähtöisten menetelmien käyttöön tutustuminen ja niiden ohjaaminen esimerkiksi työharjoitteluiden yhteydessä voisivat toimia erinomaisena tapana saada kosketuspintaa ja kokemusta taidelähtöisiin menetelmiin. Tällä tavoin pääsin menettelemään omassa sosionomi-opintojeni työharjoittelussani ehkäisevän lastensuojelun lasten- ja nuorten leiritöinnässä. Opinnäytetyön tulokset toimivat itselleni selkeänä tiennäyttäjän siinä, että haluan käyttää omassa työssäni taidelähtöisiä menetelmiä myös tulevaisuudessa.

Luovuuden ja taiteellisen toiminnan tulisi olla kaikkein ja kaiken ikäisten ihmisten oikeus, elämäntilanteesta riippumatta (Karjalainen 2019, 9). Myös mittavan työn taidelähtöisten menetelmien käytöstä lastensuojelun saralla tehnyt Päivä Känkänen kuvaa, että suurin este menetelmien yleistymiselle lastensuojelussa on niiden istuttamattomuus perustyöhön lastensuojelun arkeen (Känkänen 2013, 114). Ajattelin itse taidelähtöisiä menetelmiä ohjatessani ehkäisevän lastensuojelun leiritöinnässä, että sekä työntekijän että myös asiakkaan kynnys taidelähtöisten menetelmien käytölle voi olla korkea, mikäli niihin ei ole totuttu. Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin taidelähtöisten menetelmien monia synonyymeja ja käytössä olevien käsitteiden rikkautta. Voi olla, että luova menetelmä tai toiminnallinen menetelmä voivat toimia helpommin lähestyttävänä käsitteenä. Silti, tarvittaisiin tutkimusta ja koottua tietoa siitä, mitä kaikkea nämä menetelmät voivat olla *käytännössä*. Olisi kiinnostavaa tietää, *minkä tyyppiset* taiteelliset menetelmät tukisivat lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten hyvinvointia esimerkiksi murrosiässä: ovatko jonkinlaiset menetelmät toimivampia kuin toiset esimerkiksi oman identiteetin hahmottamisen avuksi?

8 Lähteet

- Amjad, Z. & Jami, H. 2020. Reducing Emotional and Behavioral Problems by Improving Life Skills and Self-Esteem of Institutionalized Children: Effectiveness of an Art-Based Intervention. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 35, 3, 595-616. Viitattu: 16.5.2025. <https://www.proquest.com/docview/2472669647/fulltext/2CE976CD40D940AFPQ/1?accountid=11773&sourcetype=Scholarly%20Journals>.
- Barkman, J. 2013. Lasten ja nuorten elämäntarinan äärellä. Artikkeliteoksessa *Lastensuojelun ytimissä*. Toim. M. Bardy. p. 4. Tampere: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 273-283.
- Caulfield, L. & Sojka, B. 2023. Exploring the impact of music on children at risk of contact with the criminal justice system. *Safer Communities*, 22, 2, 121-132. Viitattu 16.5.2025. <https://www.proquest.com/docview/2789644351/fulltext/3D5A5DEE3CE6473APQ/1?accountid=11773&sourcetype=Scholarly%20Journals>.
- Coholic, D. & Eys, M. 2016. Benefits of an Art-Based Mindfulness Group Intervention for Vulnerable Children. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 33, 1, 1-13. Viitattu 16.5.2025. <https://www.proquest.com/docview/1757514793/fulltext/78FC503E39CA4932PQ/1?accountid=11773&sourcetype=Scholarly%20Journals>.
- Cox, A. & Clydesdale, V. 2018. Re-engaging disenfranchised Australian youth with education through explorations of self-identity, experiences and expression in Art. *Polish Journal of Educational Studies*, 71, 1, 171-184. Viitattu 16.5.2025. <https://www.proquest.com/docview/3157416064/fulltextPDF/F282F74287484CBFPQ/1?accountid=11773&sourcetype=Scholarly%20Journals>.
- Cureton, A. 2024. Girls Rule Art!: Exploring Forcibly Displaced Girls' Engagement in Art-Based Programs. *Girlhood Studies*, 17, 1, 36-54. Viitattu 16.5.2025. <https://www.proquest.com/docview/3079959549/abstract/5522C2B35BC34E91PQ/1?accountid=11773&sourcetype=Scholarly%20Journals>.
- Daykin, N., Viggiani, N., Moriarty, Y. & Pilkington, P. 2017. Music-making for health and wellbeing in youth justice settings: mediated affordances and the impact of context and social relations. *Sociology of Health & Illness*, 39, 6, 941-958. Viitattu 16.5.2025. <https://research-ebSCO-com.ezproxy.jamk.fi:2443/c/xfqt5t/viewer/pdf/fq57agaiu5?route=details>.
- Eerola, T., Mertanen, M., Santavuori, M., Laitinen, T., Väisänen, A., Santavuori, R., & Luukka, L. 2014. Lasten valta opettajan opas. Viitattu: 10.3.2025. <https://todellisuus.fi/wp-content/uploads/lasten-valta.pdf>.
- Forsell, M. & Inget-Leinonen, S. 2025. Lastensuojelu 2024. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tilastoraportti. Viitattu: 14.5.2025. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/151397/Lastensuojelu%202024.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Houni, P., Turpeinen, I. & Vuolasto, J. 2020. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Taideteen edistämiskeskus (TAIKE)

Huhtinen-Hildén, L. 2019. Elämän ja arjen musiikkia – musiikillisen ilmaisun monia mahdollisuuksia. Artikkeliteoksessa Luovan toiminnan työtavat. Toim. Karjalainen, A. Keuruu: P-S-kustannus, 21-56.

Huhtinen-Hildén, L. & Karjalainen, A. 2019. Luova toiminta siltana itseän, toisiin ja osallisuuteen. Artikkeliteoksessa Luovan toiminnan työtavat. Toim. Karjalainen, A. Keuruu: P-S-kustannus, 11-20.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. 2025. Artikkeliteoksen internet-sivustolla. Viitattu 16.5.2025. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/kestavan-hyvinvoinnin-edistaminen>.

Hyvä tieteellinen käytäntö. 2024. Artikkeliteoksen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) internet-sivustolla. Viitattu 16.5.2025. <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>.

Iivanainen, S. 2019. Väriä elämään – kuvallinen ilmaisu hyvinvointia edistämässä. Artikkeliteoksessa Luovan toiminnan työtavat. Toim. Karjalainen, A. Keuruu: P-S-kustannus, 57-100.

Jussilainen, A. 2019. Yhteisötaide – historiaa, määrittelyä ja käytäntöjä. Artikkeliteoksen Teatterikorkeakoulun julkaisu. Viitattu: 10.3.2025. <https://disco.teak.fi/yhteiso-ja-taide/yhteisotaide-historiaa-maarittelya-ja-kaytantoja/>.

Karjalainen, A., L. 2019. Elämää ja ajatuksia tekstiksi – kirjoittaminen itsetuntemuksen ja hyvinvoinnin tukena. Artikkeliteoksessa Luovan toiminnan työtavat. Toim. Karjalainen, A. Keuruu: P-S-kustannus, 101-140.

Krüger, V. & Stige, B. 2014. Between rights and realities – music as a structuring resource in child welfare everyday life: a qualitative study. Nordic Journal of Music Therapy, 24, 2, 99-122. Viitattu 16.5.2025. <https://research-ebSCO-com.ezproxy.jamk.fi:2443/c/xfqt5t/view/pdf/2r6p62jj7b?route=details>.

Känkänen, P. 2006. Taidelähtöiset työmenetelmät lastensuojelussa. Artikkeliteoksessa Lapset ja sosiaalityö. Toim. Forsberg, H., Ritala-Koskinen, A. & Törrönen, M. Jyväskylä: PS-kustannus, 129-148.

Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. Väitöskirja. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos.

Kääriälä, A. & Ristikari, T. 2020. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten taustat ja aikuisuuden asemat. Artikkeliteoksessa Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Toim. Kallio, J. & Hakovirta, M. Tampere: Vastapaino, 225-256.

L 417/2007. Lastensuojelulaki. Viitattu 16.5.2025. <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2007/417>.

Lamberg, M. 2018. Kohtaava dialogisuus ja osallistava lastensuojelutyö. Artikkeliteoksessa Tulevaisuuden lastensuojelu. Toim. Sudenlehti, J. & Uusitalo, I. Viljandi: Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry, 87-105.

Laitinen, L. 2017. Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua. Turun ammattikorkeakoulun tutkimus. Viitattu 16.5.2025. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/817879/isbn9789522166166.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Malte-Colliard, K. & Lampo, M. 2013. Voimaa taiteesta – malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla. Tampere: Tampereen yliopisto

Mitä on lastensuojelu? 2023. Artikkeliteoksessa Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen internet-sivustolla. Viitattu 16.5.2025. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>.

Nieminen, M. & Laaninen, M. 2024. Suomalaisten koettu hyvinvointi kriisien aikana. Artikkeliteoksessa Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024. Viitattu 16.5.2025. <https://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/eriarvoisuuden-tila-suomessa-2024.pdf>.

Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2022. Ammattina sosionomi. p. 3.-5. Helsinki: Sanoma Pro

Rantala, A., Ruotsalainen, H. & Kajula, O. 2025. Kirjallisuuskatsaus ammattikorkeakoulujen opinäytetyössä. Artikkeliteoksessa Opinäytetyön menestystarina – Opinäytetyöopas sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille ja ohjaajille. Toim. Turunen, E., Pekonen, E. & Elo, S. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu, 38-49.

Raunio, K. 2011. Olennainen sosiaalityössä. 2. p. Helsinki: Gaudeamus

Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. 2015. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun yliopiston julkaisu. Turku: Turun yliopisto.

Sudenlehti, J. 2018. Narratiivinen ja kokoava työote traumatyössä. Artikkeliteoksessa Tulevaisuuden lastensuojelu. Toim. Sudenlehti, J. & Uusitalo, I. Viljandi: Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry, 133-158.

Tanskanen, S. 2015. Toiminnallisuus ryhmämuotoisessa asiakastyössä. Julkaisussa Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. Oppikirja. Keuruu: Edita Publishing Oy, 105-126.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro

Travis Jr., R., Levy, P. & Morphey, A. 2022. "Now We're All Family": Exploring Social and Emotional Development in a Summer Hip Hop Mixtape Camp. Child & Adolescent Social Work Journal, 41, 1, 43-60. Viitattu 16.5.2025. <https://www.proquest.com/docview/2927738175/A5ED9E84E65A4451PQ/1?accountid=11773&sourcetype=Scholarly%20Journals>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. p. 2. Helsinki: Tammi.

Turunen, E., Pekonen, E. & Elo, S. 2025. Opinnäytetyön menestystarina. Opinnäytetyöopas sosi-
aali- ja terveysalan opiskelijoille ja ohjaajille. Savonia ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Kuopio:
Savonia-ammattikorkeakoulu.

Vilka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Tallinna: Art
House.